مۆدیلی سیاسی دەسەڵاتی بەلشەفیزم چییە؟ ... ئاسۆ کەمال

ناکۆکی نێوان دیکتاتۆرییەتی حزب و هەموو دەسەڵات بۆ شوراکان

لە کاتی دەسەڵاتدا مۆدیلی حزب لەبواری پراتیکی چینایەتی و کۆمەڵایەتیدا بەتەواوی دەردەکەوێ. تیۆری جێنشینی حزب لە جێگای چینی کرێکار ،کە لەلایەن لینین هێنرایە ئارا ، لە شۆڕشی ئۆکتۆبەردا کاتێ بەلشەفیەکان دەسەڵاتیان گرت بەتەواوەتی جێبەجێ کرا. بە پێی ئەم تیوریە دیکتاتۆرییەتی پرۆلیتاریا بووە دیکتاتۆرییەتی حزب، چونکە بەلای لینینەوە، حزب و چینەکە دوو شتی جیاواز نین، هەربۆیە جێنشینی حزب لە جێگای حزب و دیکتاتۆری بەلشەفیەکان لەجێگای پرۆلیتاریا لای ئەو ڕەوایەتی هەیە.
لەوەڵامی سپارتاکیستەکانی ئەڵمانیا و ڕۆزا لوکسبورگدا ،کە ڕەخنە لەم تێڕوانینە دەگرن ، لینین دەڵێ" ئەم پرسیارە دێتە خۆیە : کە دەبێ بە دیکتاتۆرییەت هەڵبسێ ؛ حزبی کۆمۆنیست یان چینی کرێکار..ئایا دەبێ بەشێوەیەکی مەبدەئی کاربکەین بۆ دیکتاتۆرییەتی حزبی کۆمۆنیست یان دیکتاتۆرییەتی چینی کرێکار."1 بەڕای لینین ئەم پرسیارە جگە لە تێکەڵەوپێکەڵی فکری شتێکی تر نیە ، بەڵام لەڕاستیدا ئەمە بنەمای مۆدیلی سیاسی دەسەڵاتە لای بەلشەفیزم.
بەپێی تیورەکەی سەرەوەی لینین کۆمەڵگە دابەش بووە بەسەر چینەکاندا و چینەکانیش بەسەر حزبەکاندا و حزبەکانیش بەسەر گروپێکی سەرکردەی نەگۆڕدا.

هەربۆیە دیکتاتۆرییەتی پرۆلیتاریا واتە دیکتاتۆرییەتی حزب و دیکتاتۆرییەتی کۆمیتەی ناوەندی و دواتریش دیکتاتۆرییەتی سکرتێر و لیدەری حزب. ئەمە تیۆری جێنشینی لینینە، حزبی کۆمۆنیست جێنشین و نوێنەری چینی کرێکارە. هەربۆیە دیکتاتۆرییەت و بڕیار وسیاسەتەکانی حزبی کۆمۆنیست واتە دیکتاتۆرییەتی پرۆلیتاریا و بەشداری سیاسی و بڕیاری ئەو چینە. بەم پێیە مۆدیلی سیاسی دەسەڵات لای بەلشەفیزم بریتیە لە دیکتاتۆری حزبێک کە بەناوی پرۆلیتاریاوە حوکم دەکا. واتە نەک حوکمی ڕاستەوخۆی چینێک بەڵکو حوکمی ڕاستەوخۆی حزبێک. بەڵام ئەگەر وایە دروشمی “هەموو دەسەڵاتێک بۆ شوراکان” ی شۆڕشی ئۆکتۆبەر چی لەهات؟ بەپێی تیوری جێنشینی ،حزب نوێنەری چینی کرێکارە کەواتە بۆچی شوراکان پێویستە و دیکتاتۆرییەتی حزب چی لێ دێت ئەگەر شوراکان هەموو دەسەڵاتێک بن؟ ئایا ئەم دوو قوتبییەی

دەسەڵاتدارێتی حزب و شورا چۆن چارەسەر کرا لە سۆڤیەتدا؟ لە سیستەمی دیکتاتۆریەتی حزبی بەلشەفیدا شوراکان لەڕێگەی سیستەمێکی هەڵبژاردنەوە نوێنەرانێک هەڵدەبژێرن کە ئەوان دەبن بە نوێنەری چینەکە لە دەسەڵاتدا. بەڵام لەهەمان کاتدا لەم سیستەمەدا حزب ،کە تەنیا حزبی نوێنەری چینی کرێکارە و بەو پێیەش کە هیچ جیاوازیەکی لەگەڵ چینی کرێکاردا نیە، خۆی دەبێتە نوێنەری ئەم چینە ئیتر دەکەوێتە ناکۆکی لەگەڵ شورادا ئەگەر شوراش ببێتە نوێنەری چینەکە.

ئەم دوو نوێنەرایەتیە نابن و دەبێ لایەک نوێنەر و دەسەڵاتداربێ. یاخود دەبێ لە شورادا جگە لە حزبی بەلشەفی هیچ نوێنەرێکی تر نەبێ. یاخود دەبێ لە کۆتاییدا نوێنەری شورا لەژێر دەسەڵاتی حزبدا بێ و نوێنەرە ناحزبیەکان دەسەڵاتیان نەبێ تاکو بتوانرێ نوێنەرایەتی حزب و دیکتاتۆریەتی حزب هەمان شت بن ،وە دیکتاتۆریەتی حزب ناکۆک نەبێ بەو نوێنەرانەی شورا کە دژبەحزبی بەلشەفین یان ناکۆکن لەگەڵیدا. چونکە ئەگەر لە شوراکاندا نوێنەرانی حزب قبوڵ نەکران ئەوکاتە چی لە دیکتاتۆریەتی حزب و تیۆری نوێنەرایەتی وجێنشینی حزب لە جێگای چینی کرێکار دێت؟ ئەمە ئەو کێشەیە بوو کە سیستەمی سیاسی بەلشەفیکی لەگەڵ سیستەمی شورایی و نوێنەرایەتی ڕاستەوخۆی کرێکاران و جوتیاران و سەربازاندا هەیبوو. بڕیاربوو سیستەمی بەلشەفی سیستەمی سیاسی سەرمایەداری هەڵوەشێنێتەوە و لە جێگای دەزگای نوێنەرایەتی کۆمینە دەزگای ئیداری کۆمەڵگە بەشێوەیەک بێت کە هەموو بەشداربن تیایدا و کاروباری دەوڵەت ببێتە کارێکی ئیداری ناسیاسی کە هەموو هاوڵاتیەک بتوانێ بەشداری تێدابکا نەک ببێتە ئیمتیازی حزبێکی سیاسی دیاریکراو کە دەسەڵاتی کەمایەتی خۆی بەناوی نوێنەرایەتی چینەکەوە بسەپێنێ. حزبی کرێکاری ئەو قوتابخانەیەی کە کرێکاران تیایدا فێردەبن کە چۆن خۆیان ئیدارەی کۆمەڵگە بگرنە دەست کە چیتر هێزەکانی بەرهەمهێنان بەدەست کەمایەتیەکەوە نەبێ کە بە بەرژەوەندی تایبەتی خۆی زۆربەی کۆمەڵگە بکاتە کۆیلەی کرێ. ئەم حزبە لەکاتی گرتنە دەست دەسەڵاتی سیاسیدا جیاوازی بنەڕەتی خۆی لە بورژوازی وەک کۆمینەیەک بەوە نیشان دەدا کە دەسەڵات دەکاتە موڵکی گشتی و ڕیگە بە پاوانکردنی دەسەڵات نادات لەلایەن کۆمینەیەکی حزبیەوە.
لەم پێناوەشدا پێویستی بەفراوانکردنەوەی ڕیزەکانی حزب و ڕیکخراوە کرێکاریە جەماوەریەکان و ئەو دامودەزگایانەیە کە جەماوەر لەڕێگەیەوە ئیدارەی ڕاستەوخۆی کۆمەڵگە دەگرنە دەست و پیویستیان بە بونی کەمایەتی و نوخبەیەکی سیاسی نامێنێ بە ئەوەی لە جێگای

ئەوان و بەناوی نوێنەرایەتی ئەوانەوە حوکم بکا. ئەمە پێی دەوترێت دیکتاتۆری چینێک واتە دیکتاتۆریەتی پرۆلیتاریا. ئەمە ناوەرۆکی شۆڕشێکی سیاسی و کۆمەلایەتیە کە چینی کرێکار تیایدا دامودەزگاکانی نوێنەرایەتی ناڕاستەوخۆی پێشوو هەڵدەوەشێنێتەوە و ئیدارەی ڕاستەوخۆ و خۆبەڕێوەبەری ڕاستەوخۆ دادەمەزرێنێ.
لە شۆڕشی ئۆکتۆبەردا کۆنگرەی شوراکان کە زۆرایەتی بەلشەفیەکان بوون گواستنەوەی دەسەڵاتی بە شورای کرێکاران و سەربازان و جوتیاران پەسەندکرد. سەرەتا حزبی بەلشەفیک و باڵی چەپی سۆشیال شۆڕشگێڕەکان حکومەتیان پێک هێنا و دواتر کۆنگرەی شوراکان ئەم نوێنەرانەی بەڕەسمی ناسی. بەڵام دوای ئەمە کاری شوراکان وەک دەسەڵاتی بالا تەواو بوو و حکومەتی بەلشەفیەکان بوو دەسەڵاتی بالا و شوراکان بونە جۆرێک لە پەرلەمان کە تەنیا جیاوازیان لەوەدا بوو کە لە خوارەوەش وەک ئۆرگانی لەکارێی هەبون. ئیتر سیستەمی شورایی بوو بە هەمان سیستەمی هەڵبژاردنی نوێنەران و ئەم نوێنەرانەش لە سیستەمی دەسەڵاتداری حزبدا جێگەوڕێگەیان دیاری دەکرا و لەژێر فەرمانی حزبدا بوون و نەک لە ژێر فەرمانی ئەو کەسانەی هەڵیان بژاردبون. بەم پێیە نوێنەرانی شورا و شوراکان دەبونە دەزگایەکی شەرعیەتپێدانی دەسەڵاتدارێتی حزب و حزبیش بەپێی ئەوەی خۆی نوێنەری چینەکەیە دەیتوانی ئەم نوێنەرانە لە دەسەڵاتدا دیاری بکا نەک نوێنەرانی شورا جێگەی حزب لە دەسەڵاتدا دیاری بکەن. حزب وەک جێگرەوەی شورا و چینەکە خۆی بڕیاری لەسەر هەموو شتێک دەدا بەپێی ئەو شەرعیەتەی کە تیۆری “دیکتاتۆری حزب هەمان دیکتاتۆری پرۆلیتاریایە” پێی دابوو.

بەڵام ئەم ئاڵوگۆڕە لە شۆڕشی چینەکەوە بەرەو دەسەڵاتی تاک ڕەوانەی حزبێک، لە پرۆسەیەکدا جێبەجێکرا و کارێکی یەکسەر و کتوپڕ نەبوو. گۆڕان لەوەی شورای چەکداری کرێکاری و سەربازی و جوتیاری هەبوو و وە کۆمیتەکانی کارگە و مانگرتنی کرێکاران و فراکسیۆنی ناو حزب و ناڕەزایەتی سەندیکا کرێکاریەکان بەدژی ئەم تیۆریەی کورتکردنەوەی دەسەڵات لەدەستی نوخبەیەکی حزبیدا بە پرۆسەیەکی ململانەی سیاسی و فکری و سەرکوتی ئازادیەکاندا تێپەڕی. لێرەدا چەند نمونەی لەم ململانە و کێشمەکێشە لە سۆڤیەت و ناو حزبی بەلشەفیدا دێنینەوە. سەرەتا ڕۆزا لۆکسبەرگ لە ساڵی ۱۹۱۸یشدا وەڵامی ئەم تیۆری جێنشینیەی حزب و دیکتاتۆری حزب لە جێگای دیکتاتۆری پرۆلیتاریادا و پەیوەندی سۆشیالیزم بە ئازادیە سیاسیەکانەوە بەم شێوەیە دەداتەوە لە وتاری شۆڕشی ڕوسیادا دەڵێ:
(پەڕەگرافی ۱،۲و۳ ئاخر)2

شتێک هەیە (سۆشیالیزم) سیاسیە لە کاراکتەردا، هەمان شت ئابوری و ژیانی کۆمەڵایەتیش دەگرێتەوە. هەموو جەماوەر دەبێ بەشداری بکا. ئەگینا سۆشیالیزم دەبێتە بڕیاردەرکردن لە پشتی چەند مێزێکی ڕەسمیەوە لەلایەن دەرزەنێک ڕوناکبیرەوە. لینین . بەتەواوەتی بەهەڵەی مانای شتەکان جێبەجێ دەکا. بڕیار، هێزی دیکتاتۆری چاودێری کارگە، سزای وەحشیانە، حوکمڕانی لەڕێگای تیرۆرەوە- هەمو ئەم شتانە تەنیا ئازارشکێنە. تەنیا ڕێگایەک بۆ لەدایکبونێکی سەرلەنوێ قوتابخانەی ژیانی گشتی خۆیەتی، بێ سنورترینە، فراوانترین دیموکراسی و ڕای گشتی. حوکمڕانی بە تیرۆر تێکدانی ڕەوشتە.

بەبێ هەڵبژاردنی گشتی، بەبێ ئازادی ڕۆژنامەگەری و کۆبونەوەی ڕیگە لێ نەگیراو، بەبێ ئازادی ڕادەربڕین، ژیان دەمرێ لە هەموو دامەزراوەیەکی گشتیدا، ئەبێتە ڕوکەشێکی ڕوت، لەوەدا تەنیا بیرۆکراسی وەک توخمێکی چالاک دەمێنێتەوە. ژیانی گشتی بەشێوەیەکی پلەبەپلە خەوی لێدەکەوێ، چەند دەرزەنێک سەرکردەی حزب کە توانایەکی نەگۆڕ و تەجروبەی بەرتەسکیان هەیە بەڕیوەدەبەن و فەرمانڕەوایەتی دەکەن. لە نێویاندا ، لەڕاستیدا تەنیا یەک دەستە سەروکەڵەیان دیارە کە لیدەری دەکەن و نوخبەیەکیش لە چینی کرێکار بانگێشت دەکرێن جاربەجارێک بۆ کۆبونەوەکان کە لەوێ بە چەپڵەلێدان بۆ وتاردانەکانی لیدەرەکان، بە سەلماندنی ئەو بڕیارە پێشنیارکراوانە بە شیوەیەکی نادیار- لە خوارەوە، ئیتر، کۆمەڵە مەسەلەیەک- دیکتاتۆریەتێک، ئەبێ دەنیا بکرێتەوە، نەک دیکتاتۆریەتی پرۆلیتاریا بەڵکو تەنیا دیکتاتۆریەتی دەستەیەکی سیاسی، ئەمە دیکتاتۆریەتە بەمانایەکی بورژوازی."

بێگومان لەگەڵ ئەم قسانەی ڕۆزادا لە ناو حزبی کرێکاری بەلشەفی ڕوسیادا فراکسیۆنی جۆراوجۆر هەمان ڕەخنەیان لە مۆدیلی سیاسی حزب و دەوڵەتی بەلشەفی هەبوو و دەیانویست کە وەڵام بەم لادانانەی حزب بگرن لەوەی لە حزبێکی کرێکاریەوە بەرەو حزبێکی بورژوازی هەنگاو بنێ.

ئەلیکساندرا کۆلۆنتای لەساڵی ١٩٢١ دا لە گروپی" ئۆپۆزسیۆنی کرێکاری" ناو حزبی بەلشەفی لە وتاری " دەربارەی بیرۆکراسی و خود-چالاکی (Self-activity) جەماوەری"دا دەڵێ:" ئەمە ئازادی نادەین بە چالاکی چینایەتی، ئەمە لە ڕەخنە دەترسین، ئەمە وازمان هێناوە لە پشت بەستن بەجەماوەر: هەربۆیە ئەمە بیرۆکراسیمان لەگەڵدایە." تەنانەت دەوری شوراکان و هەڵبژاردنی شورایش نامێنێ و لە جێگایدا دەست نیشانکردنی پۆست لەلایەن حزبەوە جێگای دەگرێتەوە و لەڕەدا کۆلۆنتای هاوار دەکا" دەستنیشانکردن تەنیا وەک کارێکی دەگمەن

ڕێگە پێدراوە. بەم دوایيانە ئەمە ئاشكرابوە وەك ياسايەك. دەستنیشانکردن کارەکتەری بیرۆکراسیە، وە ئێستا گشتی کراوە، یاسایی کراوە و باش – ڕێکخراوە کە ئەژانێ دەردەکەوێ." *3

ترۆتسكيش لە كتێبی" شۆڕشی خيانەتلێكراو" ئەم واقعيەتەی كە لە نێو شوراكان و لە نێو حزبیشدا چينی كرێكار و حزب و فراكسيۆنە كرێكاری و جوتيارييەكان سەركوت كران و قەدەغەكران باس دەكا و دەڵێ؛" حزب لەسەرەتادا دەیویست کە ئازادی ململانێی سیاسی لە چوارچێوەی شوراكاندا بپارێزێ. بەڵام شەڕی ناوخۆ لێدانێکی کوشندەی دا لەم ویستە، حزبە ئۆپۆزسیۆنەکان، یەک بەدوای ئەوی تردا قەدەغەکران، وە سەرکردەکانی بەلشەفی ئەم ڕێکارانەی دژی ئایدیای دیموکراسی شورایی بوو وەک پێویستیەکی کاتی بە بەرگری دەبینیەوە، نەک بە بڕیارێکی مەبدەئی.دواتر کاتێ ڕاپەڕینی کروتشتادت بوو کە ژمارەیەکی تەواوەیەک باشی بەلشەفیەکانیشی لەگەڵ بوو، کۆنگرەی دەیەمی حزب بڕیاری هەڵوەشانەوەی فراکسیۆنی دا..تیوریەکی تریش لە پاڵ "تیۆری سۆشیالیزم لە تەنیا وڵاتێکدا" داڕێژرا، تیۆریەکی تر بە قازانجی بیرۆکراسی، ئەوەی کۆمیتەی ناوەندی هەموو شتێکە بۆ بەلشەفیەکان ، بەڵام حزب هیچ نیە." *4

ئەم سێ نموونانەی ڕۆزا و کۆلۆنتای و ترۆتسکی لە شاهیدەکانی مۆدیلی سیاسی دەوڵەتی بەلشەفی نیشانمان دەدا کە چۆن دیکتاتۆریەتی حزبی ناکۆکە بەو تێڕوانینانەی مارکس و ئەنگلس ،کە لینین خۆی لە کتێبی "دەوڵەت و شۆڕش"دا لەسەر دەوڵەتی کرێکاری هێناویەتی. لەوێدا ئینگلس دەڵێ" یەکەم هەنگاو کە دەوڵەت بەڕاستی وەک نوێنەرایەتی هەموو کۆمەڵگە دەستی بەدەبات ، واتە دەستبەسەرداگرتنی ئامرازەکانی بەرهەمهێنان بەناوی کۆمەڵگەوە، لە هەمان کاتدا دوایین هەنگاوی ڕاستەوخۆی ئەوە وەک دەوڵەت."5 دەوڵەتی بەلشەفی دوای گۆڕینی موڵکایەتی سەرمایەداران و خاوەن زەویە گەورەکان بۆ موڵکی دەوڵەت بەپێچەوانەوە لەسەرجەم بوارەکانی سیاسی ، ئابوری و فەرهەنگیدا ڕۆڵی تایبەتی دەوڵەتی حزبی زیادکرد. لە کاتی دەسەڵاتدا ئەمە لە بەردەم حزبداین لە گەشەکردوترین ئاستی خۆیدا ،ئەویش گۆڕینی حزبە بۆ دەزگای دەوڵەت. بەڵام چ دەوڵەتێک؟ ئایا دەوڵەتێک کە تەنیا بەشێکی چینی کرێکار بەناوی هەموو چینەکەوە حوکم دەکا؟ بێگومان نەخێر. چونکە فەلسەفەی کۆمەنیستەکان لە دەسەڵاتی سیاسی وەک مانیفیستی کۆمەنیست دەریدەبڕێ بریتیە لە " گرتنی دەسەڵاتی سیاسیە لەلایەن چینی کرێکارەوە". 6

لێرەدایە کە حزب دەبێ ڕێگا بکاتەوە کە لەم خەباتە سیاسیەدا دژی بورژوازی هەموو چینی کرێکار و بە هەموو حزبەکانیەوە بەشداری بکەن و دەسەڵات بەدەستەوە بگرن. بەلشەفیەکان لە پێش ئۆکتۆبەر ئەم

دروشمیان بەرزکردەوە کە ” هەموو دەسەڵات بۆ شوراکان”، بەڵام تیۆری دیکتاتۆری حزبی لە جێگای دیکتاتۆری پرۆلیتاریا خودی ئەم دروشمەی پێشێلکرد. لە کۆنگرەی یەکەمی شورکاندا دەبینین کە لە ژمارەی دەنگەکاندا ؛ سۆشیال شۆڕشگێڕەکان زۆرینەن ، مەنشەفیەکان دوای ئەوان دێن و بەلشەفیەکان کەمینەن. بە کاریگەری شەپۆلی شۆڕش و چونە سەری وشیاری و چالاکی شۆڕشگێڕانەی کرێکاران و جوتیاران دژی حکومەتی بورژوازی کرنسکی، لە کۆنگرەی دوەمی شوراکاندا دەنگی بەلشەفیەکان دەبێتە زۆرینە (٣٩٩ لە کۆی ٦٤٩)* 7

بەڵام ساڵێک دوای دیکتاتۆریەتی حزبی لە کۆنگرەی شوراکاندا لە کۆتایی ١٩١٨ ڕێژەی دەنگی نوێنەرانی بەلشەفی دەبێتە زۆربەی هەرە زۆرها لە بەرئەوەی پرۆسەی یەکلابونەوەی دەسەڵاتی ئەوها بە پێی دیکتاتۆریەتی حزبی هەرچی حزب و ڕیکخراوەی ترە کە لەشوراکاندا بوون لە گۆڕەپانی سیاسی کردە دەرەوە. بەم پێیە شوراکانیش بونە پاشکۆی حزب لە جیاتی ئەوەی حزب لەگەڵ شوراکان و کۆمیتە کرێکاریەکان و سەندیکا و حزبە کرێکاریەکانی تردا نمونە و مەدەلێکی سیاسی نوێ لە کۆمەڵگەی سیاسی و مەدەنی دروست بکا، حزب بوە قاڵبێک کە هەموو چالاکیەکی سیاسی چینەکەی تێدا بەرتەسک کرایەوە. ئەمەش نیشانەی جیابونەوەی حزبی بەلشەفی لە چینی کرێکار و شۆڕشی کرێکاران دروستکرد.

لینین و بەلشەفیەکان نەک بەهێزی حزبی بەڵکو بە هێی لە ئاراداونی بزوتنەوەیەکی شۆڕشگێڕانەی چینی کرێکار کە سێ شۆڕشی دژی قەیسەریەت و بورژوازی ڕوسیا کرد توانیان دەسەڵات بگرن. کۆمیتە کرێکاریەکانی کارگە و شورای جوتیاران و سەربازان دەوڵەتی بورژوازیان ئیفلیج کرد ، ئەمانە ئەو بەڵگانە بوون کە لای لینین جێگای جێختکردنەوە بون بە ئەوەی بیسەلمێنە کە بەلشەفیەکان دەتوانن سەرکەوتوبن و لە دەسەڵاتدا بمێننەوە.8 بەڵام لە پاش شۆڕش حزب لە جیاتی بەهێزکردنی ئەم ئۆرگانانە کەوتە جێگرتنەوەی ئەم ئۆرگانانە بە کەسانی حزب کە لەسەرەوە دیاری دەکران و مەکتەبی سیاسی حزب بوە هەمەکارەی دەوڵەتی سۆڤیەت.

لینین خۆی شاهیدی ئەم دەخەیە کە باسی سەرهەڵدانی بیرۆکراتیزم وەک دیاردەیەک لە ١٩١٩ەوە دەکا و دواتر ١٩٢١ دەڵێ بیرۆکراتیزم “بەشێوەیەکی بەرچاوتر ترسناکتر دەردەکەوە”.”دەزگای مەرکەزی دەوڵەتی ئەمە لە ماوەی ٣ساڵ و نیوی ڕابردودا چوەتە قۆناغێکی واوە کە ئیتر شێوەی چەقینێکی زیانبەخشی’ بیرۆکراتی’ بەخۆوە گرتوە”.”بە خەباتی سەرکەوتوانە دژی بیرۆکراتیزم و وەبە سەرکەوتن بەسەر ئەو چەقینە زیانبەخشەدا دەبێ هێزی نوێ لە خوارەوە بهێنین.” 9 بەڵام “ئەمە بەهیچ شیوەیەک و بەهیچ شیوەیەک لە هەنانە پێشی

سیستماتیک و پێگیری هێزەکانی خوارەوە بە سەرەوە کارناکەین."*10. ئەو دەڵێ بنەمایەکی تری ئابوری ئەم دیاردەیە دەڵێ"لە وڵاتی ئەمەدا بریتییە لە 'پەرژوبڵاوی بەرهەمهێنەرانی بچوک، هەژاری، بێ فەرهەنگی، نەخوێندەواری، نەبونی ئاڵوگۆڕ لە نێوان کشتوکاڵ و پیشەسازی و نەبونی پەیوەندی لەنێوان ئەم دوانە و کاریگەریان لەسەریەکتر."بەڵام ئینکاری لەوە دەکا کە بیرۆکراتی لەناو دەزگای سەربازی و دادوەری و ئەوانی تردا هەبێ، هەرچەند لەو دەزگایانەدا هەن کە ئیدارەی سوپا دەکەن! *11

لە ئاستی حزبیشدا باسی ئەم بیرۆکراتیزمە بەشێوەیەکی ڕاستەوخۆ ناکرێ لەلای لینینەوە، بەڵکو تەنیا ئاماژە بەو دیاردانە دەدا کە خۆی نیشانەی ئەم بیرۆکراتیزمەیە و دەڵێ "لەنیوان حزب و دەزگاکانی سۆڤیەتدا شیوازێکی ناتەندروست هاتۆتەئارا..هەموو شتێکی وەزارەتەکان دەبرێتە مەکتەبی سیاسی.پیویستە وەزارەتەکان بەرپرسی کاری خۆیان بن و وانەبێ کە یەکەم بچێت بۆ وەزارەتەکان و دواتر بۆ مەکتەبی سیاسی.دەبێ ئۆتۆریتەی شورای وەزارەتەکانی وڵات ببرێتەسەر."*12

کەواتە بیرۆکراتیەت بەهۆی تەنیا شیوەی بەرهەمهێنانی بچوکەوە نیە بەڵکو بەپێی ئەم قسانەی سەرەوەی لینین ،لەوکاتەدا کە سەرمایەداری دەوڵەتی ، واتە بەرهەمهێنانی پیشەسازی گەورە،دەبێتە سیاسەتی حزب ئەم دیاردەی بیرۆکراتیەتە لەڕەوتی گەشەکردنیدایە چ لەناو حزب و چ لەدەوڵەتدا.

ئەم مۆدیلەی دیکتاتۆری حزبی کە خۆی سەرچاوەی بیرۆکراتیزمە زۆرزوو ناکۆکی لەگەڵ ئەو قسانەی لینیندا پەیدا دەکا کە لە کتێبی "دەوڵەت و شۆڕش"دا لە ٦ خاڵدا دەیوت " شوراکان نمونەیەکی نوێن لە دەوڵەت کە دەزگای کۆنی دەوڵەت تێک دەشکێنن و دەزگایەکی نوێی دوور لە بیرۆکراتی دروست دەکەن." * 13

ترۆتسکی دوای دەرکردنی لە دەسەڵات لەلایەن ستالینەوە لەباسی ئەم پرۆسەیەدا بە ڕاشکاوانە دەڵێ" قەدەغەکردنی حزبە سیاسییەکانی ئۆپۆزسیۆن گەیشت بە قەدەغەکردنی چالاکی فراکسیۆنی. قەدەغەی فراکسیۆنی گەیشت بە قەدەغەکردنی بۆچونی ناڕازی بە ڕابەرییەک کە هەڵە ناکا. دەسەڵاتی پۆلیسی و بێ ڕەقیبی حزب بوە هۆی پاراستنی دەزگای ئیداری و ئەمەی تا سەرکوت و گەندەڵییەکی تەواوبرد." *14

ئەم مۆدێلەی دیکتاتۆرییەتی حزبی بەلشەفی لە ژیانی سیاسی دەوڵەت و کۆمەڵگەی ڕوسیادا پرۆسەیەکی لە پێشێلکردنی ئازادییە سیاسییەکان دروستکرد کە نەک بورژوازی بەڵکو ناو چینی کرێکار و حزبی بەلشەفی کرێکارانیشی گرتەوە. شوراکانیش کە بنەمای بەدەسەڵات گەیشتنی بەلشەفییەکان بوو لە کۆتایی ئەم پرۆسەیەدا وەک ترۆتسکی دەڵێ:"

شوراکان جێگای خۆیان چۆڵکرد بۆ دامودەزگایەکی بیرۆکراتی سەربەخۆ لە جەماوەر." *15

حزب کە دەبوایە لەڕێگەی گرتنە دەستی دەسەڵاتی سیاسییەوە جگە لە تێکشکاندنی بەرگری سەربازی بورژوازی ئەرکی تری سیاسی نەبوایە. بەوپێیەی ئەنگلس دەیوت ” کاتێک بەشی سەرەکی ئەرکەکانی دەوڵەت دەبێ بەحسابکردن و چاودێری لەلایەن کریکاران خۆیانەوە، لەکاتەدا دەوڵەت ئیتر “دەوڵەتی سیاسی” نامێنێ، لەوکاتەوە ” ئەرکە گشتیەکان لە ئەرکی سیاسییەوە دەگۆڕێن بۆ تەنها ئەرکی بەڕێوەبردنی ڕوت.” *16

ئەمە پرۆسەیەکی شۆڕشگێڕانەیە بۆ ڕزگاربون لە دەست دەوڵەتی بیرۆکراتی .واتە ڕێکخستنی چینی کرێکار و کۆمەڵگە بە گۆڕینی بنەماکانی بەڕێوەبردن لە دەوڵەتی سەرمایەداری بۆ فۆرمی بیرۆکراتی و سەربازیەکەیەوە بۆ فۆرمی خۆبەڕێوەبردنی ئیداری بەبەشداری هەموو هاوڵاتیان. واتە هەڵوەشاندنەوەی هەموو دەزگای بیرۆکراتی کەمینە و هەڵوەشاندنەوەی موڵکایەتی تایبەتی سەرمایەداران و دەزگایەکی سەرکوت کە ئەم موڵکایەتیە دەپارێزێ و گشتی کردنەوەی هۆیەکانی بەرهەمهێنان و گواستنەوە. ئەمە واتە هەڵوەشانەوەی حزبیش لەنێو ئەو دەزگا ئیداریانەدا کە ئیتر مۆرکی سیاسیان پێوەنیە و هەموو هاوڵاتیان بەبێ جیاوازی تیایدا بەشدارن وەک تاکێکی کۆمەڵایەتی بە دابینکردنی پێداویستیە لۆکاڵی و سەراسەریەکان.

بەڵام بەپێچەوانەوە وەک دەبینین لە دەوڵەتی سۆڤیەتدا “دەوڵەتی سیاسی” تۆخ دەبێتەوە وەک بەشێک لە مۆدیلی سۆشیالیزمی دەوڵەتی و “دەوڵەتی ناسیاسی” لەهیچ شوێنێکی سۆڤیەتدا دەرناکەوێ چونکە حزب جێگای هەموو ئۆرگانە ئیداریەکانی چینەکەی گرتەوە و کردنی بە ئۆرگانی حزبی و کرانە پاشکۆی حزب.

ئەم چڕکردنەوەی دەسەڵاتە لەدەست یەک حزب و یەک ڕابەری و دواتر یەک کەسدا مۆدێلێکی سیاسی سۆشیالیزمی دەوڵەتی دروستکرد کە گونجاو بوو لەگەڵ مۆدیلی ئابوری سەرمایەداری دەوڵەتیدا. دواتر ئەمە دێینە سەر ئەم مۆدێلە ئابوریە بەڵام گرنگە سەرەتا باسێک لە دەوری ئەم مۆدیلە سیاسییەی حزب لە دەسەڵاتدا بکەین کە چۆن بوە هۆی چۆنیەتی گۆڕانی حزبی بەلشەفی لە حزبی کرێکاران و شۆڕشی سۆشیالیستیەوە بەرەو حزبێکی بیرۆکراتی و بەڕێوەبەری سەرمایەداری دەوڵەتی.

سەرچاوەکان:

*1 لینین ، نەخۆشی چەپڕەوی منداڵانە لە کۆمۆنیزمدا

https://www.marxists.org/arabic/archive/lenin/1920-lwc/05.htm

*2 ڕۆزا لۆکسەمبۆرگ ، شۆڕشی ڕووسیا ، بەشی شەش، کێشەکانی دیکتاتۆرشیپی،١٩١٨

https://www.marxists.org/archive/luxemburg/1918/russian-revolution/ch06.htm

*٣ ئەلێکساندرا کۆلۆنتای، سەبارەت بە بیرۆکراسی و خودچالاکی جەماوەر،١٩٢١

The Workers Opposition, Alexandra Kollontai 1921،On Bureaucracy & Self-activity of The Masses

https://marxists.catbull.com/archive/kollonta/1921/workers-opposition/ch03.htm

*4 ترۆتسکی،کتێبی “شۆڕشی خیانەت لێکراو

https://www.marxists.org/arabic/archive/trotsky/1936-rb/ch05.“htm

*5 دولت و انقلاب ، فارسی ل ٥٢٢، هەڵبژاردەی نوینەکانی لینین.

*6

https://www.marxists.org/archive/marx/works/1848/communist-manifesto/ch02.htm

*7 ل ٦، ئی هەچ کار، شۆڕشی ڕوسیە، لە لینینەوە تا ستالین بە ئینگلیزی

*8 لینین،٢٧٨ ، ئایا بەلشەفیەکان دەتوانن دەسەڵاتیان بپارێزن؟ بەرگی ٧ هەڵبژاردەی لینین ، چاپی دارالتقدم، مۆسکۆ.

*9 لینین، دەربارەی باجی کەلوپەل ، ل ٨٠٩، فارسی، منتخب اثار.

*10 لینین، دەربارەی باجی کەلوپەل ، ل ٨٠٩، فارسی، منتخب اثار.

*11 لینین،ڕاپۆرتی سیاسی بە کۆنگرەی ١١ی حزب، ل٨٥٠ ،فارسی، منتخب اثار.

*12 لینین دەربارەی دەور و ئەرکی سەندیکاکان لە سیاسەتی ئابوری نوێ دا، ل ٨٢٨، فارسی، منتخب اثار.

*13 ٢٧٧، ئایا بەلشەفیەکان دەتوانن دەسەڵاتیان بپارێزن؟ ،بەرگی ٧ هەڵبژاردەی لینین ، چاپی دارالتقدم، مۆسکۆ.

*14 ئارنست ماندل، دەربارەی خۆڕێکخستنی چینی کرێکار لەگەڵ حزبی پێشەنگ

https://www.marxists.org/farsi/archive/mandel/works/1990/khod-sazmandehi-hezb.htm

*15 هەمان سەرچاوە.

*16 ل١٢٦، لینین، دەوڵەت و شۆڕش، بەرگی ٧ هەڵبژاردەی لینین ، چاپی دارالتقدم، مۆسکۆ. بەزمانی عەرەبی.

ئەنیمێشن سەراپای سینەمای جیهان داگیر دەکات … حەیدەرعەبدولڕەحمان

لەو ماوەیەداو لەسینەمای کوردیش دا خەریکە ناوە ناوە فیلمی ئەنیمێشن دەردەکەوێت و چەند دەرهێنەرێکی ئێمە بەرێژەیەکی کەم بەفیلمی ئەنیمێشن بەشداری لەفیستیڤاڵە سینەماییەکاندا دەکەن، بۆ یەکەم جاریش لەکوردستاندا لەو رۆژانە فیستیڤاڵێکی تایبەت بەفیلمی ئەنیمێشن ساز کرا ..
لەبەر ئەوەی ئەم جۆرە فیلمانە سەدەیەك دەبێت لە جیهاندا سەری هەڵداوەو تازە دەگاتە کوردستان، رەنگە زۆر لە بینەرانی ئێمە ئاشنای نەبووبن، بۆیە لەو ماوەیەدا چەند برادەرێك دەربارەی ئەو جۆرە فیلمە پرسیاریان لێ کردم، یەکێ لەپرسیارەکانیش ئەوەبوو ئایا فیلمی ئەنیمێشن چ جیاوازییەکی لەگەڵ فیلمی کارتۆن هەیە؟ جیاوازییەکان چین ؟ منیش کورتەی وەڵامەکانم خستە توێ ی ئەو وتارە دەربارەی فیلمی ئەنیمێشن .
(ئەنمی ـ وشەیەکی ژاپۆنیە و کورت کراوەی وشەی ئەنیمێشنی ئینگلیزیە، نازناوێکە تایبەت بەوێنەی جولاوی ژاپۆنی، ناوێکی تریشی هەیە (Japanimation بەڵام زۆرینەی خەڵکی بایەخ بەوەیان نادا، بەڵکو نازناوی ئەنیمێشن باوترین نازناوە بۆ ئەم جۆرە فیلمانە .

یەکەم فیلمی بازرگانی (ئەنمی) دەگەڕێتەوە بۆ ساڵی 1917، لە دەرهێنانی ئۆسامۆی دەرهێنەری ژاپۆنی، دواتر هەر ئەو دەرهێنەرە پەرەی بە فۆرمی (دیزنی) دا و چەند فیلمێکی بەخەرجیەکی کەمتر لە جاران بەبەرهەم هێنا.
لەساڵانی شەستەکاندا بەهۆی کارەکانی دەرهێنەر(ئۆسامۆ تیزیکا) ئەو جۆرە فیلمانە زیاتر گەشەیان سەند، تا لەسەدەی بیست و یەکەم دا فیلمی ئەنیمێشن بوو بەهونەرێکی جیهانیی، لە رێگەی بڵاو بوونەوەی ئەو فیلمانە لەتەلەفزیۆن و سینەما، یاخود لەشێوەی بڵاو کردنەوەی دی ڤی دی و بلو رای، یاخود نمایش کردنیان لە ئینتەرنێت.
ئێستا زۆتر لە 430ستۆدیۆ ی بەرهەم هێنانی فیلمی ئەنیمێشن هەیە، دیارترینیان ستۆدیۆی (گیبلی و توی ئەنیمێشنن) بەڵام ژاپۆن خاوەنی

گەورەترین سەرچاوەی داهاتی فیلمی ئەنیمێشنە لەجیهاندا، بە تایبەت دوای دەرکەوتنی زنجیرە ئەنیمێشنی تەلەفزیۆنی و دەبلەجە کردنیان بۆ چەندین زمانی جیهانیی، ئەوەتا ساڵی 2001 فیلمی (فڕێندراو) لە دەرهێنانی(هایاو میازاکی) گەورەترین داهاتی بە دەست هێنا لەمێژووی سینەمای ژاپۆنی کە داهاتەکەی لەداهاتی فیلمی تایتانیکی تێپەڕاند، ئێستا وای لێهاتووە لە کۆی گشتی فیلمە ژاپۆنیەکاندا سەدا چلی فیلمی ئەنیمێشنە.
یەکێك لە فاکتەرە هەرە سەرەکییەکانی دەرهێنانی فیلمی ئەنیمێشن، ئەو رووبەڕوو بوونەوەیەی نێوان ئەمریکاو ژاپۆن بوو، بۆ دەرخستنی باشترین شێوازی بەرهەم هێنانی فیلم، جاران کە ئەو ژمارە زۆرەی کۆمپانیای بەرهەم هێنان نەبوون و ژمارەو ئاستی ئەو فیلمانە وەك ئێستا نەبوون، باشترین و ناودارترین کۆمپانیا کۆمپانیای (دیزنی) بوو، کە تایبەت بوو تەنها بۆ بەرهەم هێنانی فیلمی کارتۆنی منداڵان، وەك فیلمی ئەنیمێشن نەبوو کە ئێستاکە هیچ سنوورێکی نیە بۆ تەمەن و هەموو کەسێك لەهەموو تەمەنێکا دەگرێتەوەو چێتە نێو چوارچیوەیەکی نێو دەوڵەتی ، وەك فیلمەکانی (بول و ناروتو، ون بیس، بلیتش، یاداشتی مردن و زۆرانی تر..
باوکی راستەقینەو داهێنەری ئەم جۆرە فیلمە نووسەرو دەرهێنەری ناسراو(ئوسامو بیتزیکا) یە، کە ساڵی 1998 ماڵئاوایی لە دنیادا کردووە، دیارترین بەرهەمەکانی فیلمی(شێری سپی) یە، کە فۆرمی کارکردنی جۆرە تایبەتمەندییەکی هەیە جیاوازە لە گەڵ فۆرمی دەرهێنەرەکانی تر.

پیشەسازی فیلمی ئەنیمێشن :

پیشەسازی دروست کردنی فیلمی ئەنیمێشن لەهەموو بوارە هونەرییەکانیدا جیاوازی تایبەتی خۆی هەیە و هونەرێکی سەربەخۆیە، ئەگەرچی لەرەچەڵەکدا و لە بیرۆکەی دروست کردنی دا سوودێکی زۆری لە فیلمی کارتۆنی وەرگرتووە، بەڵام بەپێی پێشووەچوونی تەکنەلۆژیاو گۆڕانکارییەکانی سەردەم و خواستەکانی پێشکەوتنی نوێی بەخۆیەوە بینیووە و تایبەتمەندی خۆی وەرگرتووە، بۆ نموونە سیناریۆ نووسی ئەنیمێشن پێویستی بەکەسانی پسپۆڕ هەیە بۆ داڕشتنی سیناریۆ، دوای ئامادە کردنی سیناریۆ دەست دەکرێت بە ئامادەکردنی وێنەکان، کە رەگەزێکی گرنگی فیلمەکەیەو لەلایەن ئەو کۆمپانیایانەوە ئەنجام دەدرێت کە تایبەتن بەدروست کردنی فیلمی ئەنیمێشن، وەك کۆمپانیای بایۆنیر و تەلەفزیۆنی تۆکیۆ لە ژاپۆن.ئێنجا وێنەکان دەگوازرێنەوە بۆ ئەو ستۆدیۆ تایبەتیانەی

وێنەکان دەکەن بە فیلمی ئەنیمێشن بە ئامادەبوونی ئەکتەرەکان.
کۆمپانیا بۆ بەرهەم هێنانی فیلمەکان پەنا بۆ چەندین دیزاینەری پسپۆر دەبا کە توانای دیزایین کردنی دیمەنەکانیان هەبێت و تەکنیککاری کارا بن لە بواری تەکنەلۆژیای دروست کردنی وێنە، ئینجا هونەرکارەکانی تری وەك دەنگ و کاریگەرییەکانی دەنگی دەخرێتە سەر بەهۆی کۆمەڵێ ئەکتەری بە توانا کە پسپۆرن لەبواری دەنگ بۆ فیلمی ئەنیمێشن .

جۆرەکانی ئەنیمێشن :

فیلمی ئەنیمێشن چەندین جۆری هەیە وەك :
فیلمی ئەکشن، فیلمی منداڵان، فیلمی کۆمیدی و تراژیدی، فیلمی سەرکێشی ترس و توندو تیژی، فانتزیا ، رۆمانسی،چەندین شێوازی تر.

دەبلەجە کردنی فیلمەکان:

زۆرینەی فیلمەکانی ئەنیمێشن دەبلەجە دەکرێن بۆ چەندین زمانی جیهانی بۆ ئەوەی زۆرینەی گەلانی دنیا سوود لەو فیلمانە وەربگرن، کە ئێستا بۆتە مۆدەی سینەمای جیهانی، درك بەوە دەکرێت کە جاران زۆر لە گەنجەکان پێیان وابوو ئەو فیلمانە فیلمی کارتۆنن و تایبەت بە منداڵانن بۆ ئەوە ناشێن لە سینەمادا نمایش بکرێن، بەڵام دوا تر کە فیلمەکانیان بینی، بوون بەهەواداری ئەو فیلمانەو رۆژ لە دوای رۆژیش ژمارەی ئەو بینەرانە لە زێدە بوون دایە.
زۆر لەو فیلمە جیهانیانە دوای ئەوەی مافی دەبلەجە کردن وەردەگرن، لەلایەن چەندین کۆمپانیای تایبەت بە دەبلەجەی جیهانی کاری دەبلەجە کردنیان بۆ زمانە جیهانییەکان بۆ دەکرێت، لەوانەش کۆمپانیای مانجای ئەمریکی، کۆمپانیای ئایدی فیلم، بایۆنیری ئەمریکی، مانجای بەریتانی،
فیلمی ئەنیمێشن چ جیاوازییەکی لە گەڵ فیلمی کارتۆنی هەیە؟

رەنگە زۆر کەس زانیاری ئەوەی لا نەبێت کە جیاوازی نێوان فیلمی ئەنیمیشن و فیلمی کارتۆن چیە؟ راستیەکەی ئەوەیە کە ئەنیمێشن وشەیەکی ژاپۆنیەو بۆ ناساندنی وێنە جولاوەکان بەکاردێ، لە سەردەمی نوێ دا فیلمی ئەنبمێشن بۆتە خاوەنی ناوداریەتێکی بەرفرەوان لە سینەمای جیهانیدا، زۆر لە فیلمە ئەنیمێشنە ناودارە دۆبلاژکراوەکانی وەك(عەدنان و لینە، سالی) و زۆرانی تر دەکرێ نازناوی ئەنیمێشنیان بۆ دابندرێ،
بەڵام نازناوی (فیلمی کارتۆن) لە ئەمریکاو رۆژئاوادا بڵاوەو لە

رابووردوودا رەواجێکی زۆری هەبووە، کۆنترین و دیارترین بەرهەمەکانی فیلمی کارتۆن فیلمی(میکی مشك ـ توم جیری ـ کە لە کۆمپانیای والت دیزنی) بەناوبانگ بەرهەم هاتوون و زۆرینەی منداڵانی جیهان هۆگری ئەو فیلمانە بوونە، تەنانەت ئەگەرچی هەندێ لەو فیلمانە بەهەموو زمانێك دەبلەجە نەکراون، بەڵام وێنەکان بەس بوونە بۆ ئەوەی منداڵان ببنە ئاشقی ئەو فیلمە کارتۆنیانە.

بەڵام ئەو پرسیارەی کە لای زۆر لە خەڵکیە ئەوەیە ئاخۆ جیاوازییەکانی نێوان فیلمی ئەنیمیشن و فیلمی کارتۆن لە کوێ دایە؟

بێگومان ئەو دوو هونەرە لە رەسەندا دەگەڕێنەوە سەر یەك رەچەڵەك و لە فۆرمدا نزیکیەکی زۆریان هەیە، بەڵام دواتر لە هەندێ رووەوە لێك جودا دەبنەوە، ئامانجیش لەو لێك جودا بوونەوەیە ئەوەیە کە ئەو هونەرە لە گەیاندنی ئامانجدا بەرفرەوانتر بکرێت و مەودایەکی دوور ترو قوڵتر بە خۆیەوە هەڵگرێ و لە سنوورێکی دیاری کراودا گۆشەگیر نەکرێت .

بۆیە ئەمڕۆکە هەر یەك لەوان فۆرمێکی تایبەتی خۆیان هەیە بۆ وێنە کێشان، ئەوەتا ژاپۆنیەکان هەمیشە وێنەی چاو بەگەورەیی دەکێشن، هەوڵ دەدەن وێنەکان لە شێوەی واقیعی نزیك بکەنەوە، بە پێچەوانەی فیلمی کارتۆنی ئەمریکی کە هەوڵ دەدرێت وێنەکان بە شێوەیەکی هەزەلی بکێشرێن.

دووەم: کارتۆنی ئەمریکی بەتایبەت بۆ منداڵان بەرهەم دێت، بەڵام ئەنمیشنی ژاپۆنی چەندین شێوازی جۆراو جۆری دراما دەگرێتە خۆی، کە هەندێکیان تایبەتە بە گەورەکان و هەندێکی دیکەیان تایبەتە بە منداڵان، بەڵام بە گشتی وەك فیلمی کارتۆن هونەرێکی تەنها تایبەت نیەبۆ منداڵان .

زۆرینەی فیلمە ئەنمیشنەکان ـ باس لە واقیع دەکەن، وەك زنجیرەیەکی یەك لە دوای یەك کاراکتەرەکان وچارەنووسیان بەسەر دەکەیتەوە، وەك ئەو رووداوانەی بە سەر مرۆڤ دادێن، بۆ نموونە لە کاتی رووداوەکانی ئاگر کەوتنەوە، تەقینەوە ، ئەنیمێشن بە هەمان ئەو ئەنجامانە کۆتایی دێ کە بە سەر مرۆڤ دا دێت .

لە فیلمی کارتۆندا رووداوەکان شتێکی ترن و بینەر دەخەنەوە ناو خەیاڵ و ئەفسانەو لەکاتی ئەو رووداوانەدا کاراکتەرەکانی پێدەکەنن، یا چارەنووسێکی خەیاڵیان پێ دەبەخشێت کە واقعی نەبن.

هەر بۆ نموونە لە رووداوەکانی (تۆم جیری) و (میکی ماوس) زۆر جاران لەناو ئاگر دەیانبینی پێدەکەنن و لە واقیع دوور دەکەونەوە، یان وێنەیەکی نالۆژیکی نیشانی بینەر دەدەن، کە بڕوات پێیان نەبێ و دەچێتە پاڵ کۆمێدیایەکی کارتۆنی.

ئەمریکیەکان کاری زۆریان لە بەرهەم هێنانی هەندێ فیلمی ئەنیمێشن

کردووە، وەك ساندریلاو سنوایت و تەڵەزان و چەندینی تر، بەڵام زۆرینەیان دەچنەوە سەر فیلمی کارتۆن، بەپێچەوانەی بەرهەمە ژاپۆنیەکان کە فیلمی ئەنیمێشنن.
ئەمریکیەکان پێیان وابووە کە ئەو فیلمە کارتۆنیانە تەنها بۆ کات بە سەر بردنن، بۆیە ئەو زنجیرە کارتۆنیانەیان پێ کردووە لە دیمەنی کۆمێدی بە تایبەت ئەو دیمەنە کۆمێدیانەی سەرنجی منداڵان رادەکێشن،، بەڵام ژاپۆنیەکان بە ئاراستەیەکی تردا رۆیشتوون لە بەرهەم هێنانی فیلمی ئەنیمێشن و لە چوارچیوەی تەنها کۆمێدیا دەرچووە و کۆمەڵێ ئامانجی دیکەی مرۆیی بە خۆیەوە هەڵگرتووە.
، خۆ ژاپۆنیەکان تا دێر زەمانێك توانای بەرهەم هێنانی زنجیرەیان نەبووە، بەڵام بە هۆی ئەو پێشکەوتنە گەورەیەی لە بواری تەکنەلۆژیادا بە دەستیان هێناوە، توانیان بەهۆی فیلمی ئەنیمێشن سەرکەوتنێکی گەورە بەدەست بێنن و سەرمایەکی زۆری ئابووریش بەهۆی ئەو فیلمانە بەدەست بێنن.
ژاپۆن سینەمایەکی داهێنا کە لەرووی ئابوور ییەوە، وەك سینەما پارەیەکی ئەوتۆی تێ نەچێ، بەڵام هونەرێکی گەورە بیت و بازاڕێکی باشی بۆ پەیدا بکات ، لەرووی خەرجی بەرهەم هێنانیش پێویستی بەو هەموو ئەکتەرو ئێکسسوارات و کارە هونەرییانە نەبێت کە سینەما دەیخوازێ ، ئەم سیحرە تەکنەلۆژیایەی ژاپۆن بەشێوەیەك کاری بۆ کراوە، کە بەئاسانی بتوانێت ببێتە ئەلتەرناتیف بۆ سینەمای داستانی و خۆ رزگار کردن لەخەرجیە زەبەللاحەکانی…بۆیە دەتوانین بڵێین فیلمی ئەنیمێشن لە دایك بووی تەکنەلۆژیایەکی مۆدێرنە، هاوکوف لەگەڵ پێشکەوتنی عەولەمەو تەکنەلۆژیای سەردەمی نوێ.

لە بەر ئەوەی دەرکەوتووە کە فیلمی ئەنیمێشن جێگەی بایەخی گەلانەو بازاڕێکی باشیشی هەیە ئێستا لە سنووری ژاپۆن دەرچووەو زۆر لە وڵاتانی جیهان توانیوویانە سوود لەو داهێنانە نوێیەی سینەما وەرگرن و کاری لەسەر بکەن، دەرهێنەرو بەرهەم هێنەرانی سینەماو کۆمپانیا زەبەللاحەکانی سینەما بە تەنگ پەرەپێدانی فیلمی ئەنیمێشنن، بۆیە ئێستاکە زۆربەی فیستیڤاڵە نێو دەوڵەتیەکانی سینەما گۆشەی تایبەتیان لەو فیستیڤاڵانە بۆ فیلمی ئەنیمێشن تەرخان کردووەو خەڵاتی گران بەهای بۆ وەردەگیرێ ، لەوانەش فیستیڤاڵی ئۆسکار، کان، کە ساڵانە خەڵات بەفیلمە سەرکەوتوانە دەبەخشن کە سەرکەوتن بە دەست دێنن.
هەروا چاوەڕوان دەکرێت بەهۆی پەرە پێدانی ئەنیمیشن ـ ئاوێتە بوونێ ئامێر لەگەڵ نواندنی مرۆڤ دا هونەری ئەنیمێشن زۆر لەوەندە زێتر بەرەو پێش ببات، وەك ئێستا هەستی پێ دەکرێت، ئەوەتا

دیارترین گەورە ئەکتەرەکانی هۆلیوود سەرقاڵی کار کردن بە دەنگەکانیان لە فیلمی ئەنیمێشن، لەوانەش کان جونی، براد بیت، ئەنتۆنیۆ باندریاس، ئەنجلینا جولی، سەلما حایك و زۆرانی تر.
وێڕای ئەوەی چەندین دەرهێنەری گەورەی ناودار ی سینەما ئێستا روویان لە دەرهێنانی فیلمی ئەنیمێشن کردووە، لەوانە:ستیڤن سپیلبریگ،کە لە یەکەم ئەزموونی دا221 ملیۆن دۆلاری بە دەست هێنا.

ئەنیمێشن لەکوردستاندا:

لە ماوەی ئەو چەند ساڵی دواییدا بەرهەمهێنانی فیلمی ئەنیمێشن بێتە جێگەی بایەخی سینەماکارانی ئێمەش لە کوردستاندا، بەڵام چونکە هونەرەکە لای ئێمە تازە دە ناسرێت، هونەرەکە هەڵدەکەوێتەوە، چونکە کاری ئەنیمێشن تەنها لە سەر بوون و نەبوونی دەرهێنەرێك نەوەستاوە، بەڵکو پێویستە بنەماو رەگەزە گرنگەکانی دیکەی دروست کردنی ئەو پیشەسازییە دابین کرابێت لەوانەش سیناریۆو دیزایین کارو دەنگ و هەموو پێداویستیەکانی تر .. رەنگە ئەوەش بۆ کۆمەڵگایەك سەخت بێت کە لەبواری تەکنەلۆژیادا دەسەڵاتێکی دیاری کراوی هەبێت، بەڵام سازدانی فیستیڤاڵ ئەگەر رووکەشیش بێت، بۆ ئەوە باشە کە بینەری کوردو تەنانەت سینەماکارانی کوردیش ئاشنا بەو هونەرە بن کە خەریکە پانتاییەکی بەرفرەوان لە هونەری سینەمادا داگیر دەکات لە جیهاندا.

جۆر و شێوەکانی بوونی کاریکاتێر لە ڕۆژنامەگەریدا (بەشی 9) … هەندرێن خۆشناو

وێنەی کاریکاتێریی دەتوانێت لە ڕۆژنامەگەری خولاودا بە چەندین شێوەی جیاوازەوە بوونی هەبێت، بە گوێرەی ئامانجە دیاریکراوەکانی یان ئاماژە زۆرەکانی ترەوە، لە نێو ئەو شێوانەشەوە دەتوانین باس لەم شێوانەی خوارەوە بکەین: 1- گۆشەی سەربەخۆ. 2- کاریکاتێری بڵاوکراوە لە گۆشەیەکی ڕۆژنامەوانی تردا. 3- کاریکاتێری وەرگیراو لە ڕۆژنامەیەکی دیکە. 4- کاریکاتێری بەرگ لە گۆڤارەکاندا. 5- ئەو

کاریکاتێرەی دەبێتە سیمبولێك (لۆگۆ) بۆ بڵاوکراوەکە. 6- ئەو کاریکاتێرەی هاوشانە لەگەڵ ناونیشانی گۆشەیەکی دیاریکراودا. 7- چیرۆکە کاریکاتێر (کۆمیکس). 8- کاریکاتێری ئاوێتە (زنجیرە).

9- کاریکاتێر لە ڕێکلامە بازرگانیەکاندا:

زۆرجار لە ڕۆژنامەکاندا ڕێکلامی بازرگانی بۆ کەلوپەلی جیاواز بڵاودەکرێتەوە، بۆ بەدەستهێنانی داهاتی دارایی زیاتر، زۆربەی ئەو ڕێکلامانەش وێنەی کاریکاتێری بەکاردێنن، کە کاریگەری خۆیان لەم بوارەدا سەلماندووە.
زۆربەی ئەو کاریکاتێرانەی لە ڕێکلامە بازرگانیەکاندا بڵاودەکرێنەوە ناچنە قاڵبی هونەری شێوەکاری گاڵتەجاڕ، بەڵکو تەنیا بۆ ئەوە بەکارهاتوون لەبەر توانایان لە ڕاکێشان و سەرنج ڕاکێشانی خەڵکی، و زیندەگی بەخشین بە ڕێکلامەکە و وا لە خوێنەر دەکات خۆی لێ لانەدات.
لەگەڵ ئەوەشدا زۆرێك لە ئاژانسەکانی ڕێکلامکردن لە بابەتەکانیاندا ناوەڕۆکی گاڵتەجاڕی بەکاردێنن، و پاڵەوان بۆ ڕێکلامە بازرگانیەکان دروست دەکەن، وەکو کارەکتەری کاریکاتێری (فایدۆ دایدۆ) کە لە ڕێکلامە بازرگانیەکانی خواردنەوەی سێڤن ئەپ بەکاردێت، تا وایلێهاتووە ئەم کاریکاتێرە تەنیا لە ڕێکلامە ڕۆژنامەوانیەکاندا دەرناکەوێت، بەڵکو لە ڕێکلامە تەلەڤزیۆنیەکانیشدا دەردەکەوێت، وێنەی کاریکاتێری بۆ مەبەستەکانی پروپاگەندەی بازرگانی تەنیا بە ڕێکلام وازی نەهێنا، بەڵکو ئەوەشی بەزاند تا ببێتە سیمبولێك بۆ کاڵایەکی دیاریکراوی بازرگانی، وەکو پەنیری (لاڤاژ کیری – مانگا دەم بە پێکەنینەکە) بۆ نمونە، هەر ناوەکەی هەڵگری ناوەڕۆکێکی پێکەنیناویە، و زۆرێکیش لە کەلوپەلی تری بازرگانی، بەتایبەتی خۆراکەکان.

10- کاریکاتێری تەلەڤزیۆنی:

کاریکاتێری تەلەڤزیۆنی جیاوازە لە فیلمە کارتۆنیەکان، ئەوەی کە مەبەستیشمانە لەژێر ئەم ناونیشانەوە، ئەو بەرنامە تایبەتانەن کە بوونەتە دیاردەیەك لە جیهانی تەلەڤزیۆندا لە ساڵانی هەشتاکانەوە، کە چەند بەرنامەیەك پەیدابوون وەکو (ڕووداوەکان بە کاریکاتێر) و (کەسایەتی ئەمڕۆ) و چەند هاوشێوەی تریشیان، کە کاریکاتێریستێك هەڵدەستێت بە کێشانی کاریکاتێرێك سەبارەت بە ڕووداوێکەوە یان وێناکردنی کەسایەتیەکەوە لەبەردەم هاوێنەی کامێراوە، ئەم شێوەشمان خستە لیستی شێوەکانی کاریکاتێرەوە، لەبەرنەبوونی هیچ

جیاوازییەك لەگەڵ ئەوەی لە ڕۆژنامەکاندا بڵاوەکرێنەوە، و دەشێت بۆ بڵاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەکانیشدا، لەگەڵ ئەوەشدا ئەم شێوەیە ناتوانێت شان لە شانی کاریکاتێری بڵاوکراوە لە ڕۆژنامەکاندا بدات، چونکە کاتی پێویست دابین ناکات بۆ بینەران بۆ شیکردنەوەی کاریکاتێرەکە و هەڵهێنانی مەتەڵە شاردراوەکانی نێو کاریکاتێرەکە ئەگەر بوونیان هەبوو، خەسڵەتە ئەرێنیەکانیشی لەوەدا خۆیان دەبیننەوە، کە سوودی فێرکاری و ڕۆشنکردنەوەی هەیە، و توانای بینینی هەنگاوەکانی دروستکردنی کاریکاتێرەکە بۆ بینەر دابین دەکات، چێژتنی ئیستاتیکی گەشەپێدەدەن، هەروەها لایەنە ئەرێنیەکانی تری کاریکاتێر بە شێوەیەکی گشتی.

هەندرێن خۆشناو

کورتە ڕانانێک بۆ کتێبی(مەی لە ڕوانگەی ئایینی ئیسلامەوە)ی کارزان کەیی ... نووسینی : عەبدوڵا سڵێمان(مەشخەڵ)

کتێبی (مەی لە ڕوانگەی ئایینی ئیسلامەوە) لە نووسینی توێژەر کارزان مستەفا سابیر عەتار (کارزان کەیی)یە و چاپی یەکەمی لە ٢٠١٩ بڵاو بۆتەوە، کتێبێکە دوای هەوڵ و ماندووبوونێکی زۆر نووسراوە. نووسەر زۆر بە وردی گەڕانێکی دوور و درێژی بەنێو سەرچاوە و نووسراوەکانی بیرمەند و شارزایانی ئیسلامدا کردووە و ئارگیومێنتەکانی خۆی بۆ چەسپاندنی بەڵگەکانی، هەر لەو نووسین و سەرچاوانەوە وەرگرتووە. بەواتایەکی تر کارزان کەیی نەهاتووە لێکدانەوە و هەڵسەنگاندنەکانی خۆی بکاتە سەنگی مەحەک و سەکۆی ڕەتکردنەوەی ئەوتێزانەی ئیسلام، لەسەر مەی و خواردنەوە، بەڵکو هاتووە ئیسلام خۆی چی وتووە ، ئەویش ئاوای باس کردووە. لەگەڵ چاپبوون و بڵاوبوونەوەی ئەم توێژینەوە زانستییە، هێرشێکی بەرفراوان بۆ سەر ئەم کتێبە و نووسەرەکەی دەستی پێکرد چ لەلایەن

دەزگا و یەکێتییە فەرمییە ئیسلامییەکان یان لەلایەن ئیندیڤیجواڵە لەچەشنی مەلا و بانگخوازە ئیسلامییە دابەستییەکانی کوردستان کە جگە لە تاریکیی هیچ شتێک بۆ خەڵکی ستەمدیدەی کوردستان بەڕەوا نابینن. ئیفلاسی ئەم هێزە ڕەشانە لەوەدایە هیچ ئارگیومێنتێکی زانستییان نییە تا بیخەنە ڕوو جگە لە ڕق و تووڕەیی، جگە لە سووکایەتی و بەدناوکردن، جگە لە هەوڵدان بۆ ناشیرینکردنی نووسەر تان توێژەر.

هەر لەم سەنگەرەوە ئەو هێزانەی کوردستان وەک ئەوەی زەمین لەرزەیەکی فیکریی گەورە ڕووی دابێ، کەوتنە ڕەتکردنەوەی ئەو هەوڵە جوانە و تێکۆشان و هەوڵیاندا کاک کارزان کۆیی بەدناو و کارەکەشی بێ ئەرزش بکەن. ئەمە نە یەکەمجارە لە مێژووی ئەو هێزە تاریکانە و نە دواجاریش دەبێ کە سەرکوتی هەر دەنگێک بکەن کە دژ بە ڕەوتی کۆنەپەرستانەی خۆیان هەنگاوی هەڵهێنابێ. مێژووی ئایینی ئیسلام مێژوویەکە پڕە لە خوێن و کوشتن و بڕین و غەدر و سەرکوت و کۆیلەیی و بەکورتی مێژووی ئایینی ئیسلام مێژوویەکی تاریکە کە هیچ ئینسانێک ناتوانێ شانازی بەو تاریکستانە بکات مەگەر تاریکبیرەکان نەبێت. ئیتر بەمجۆرە بڵاوبوونەوەی ئەم کتێبەی کاک کارزان کۆیی بە ئیسلامی سیاسیی کوردستان وەک تەقینەوەی بورکانێک وایە و بە ئەرکی خۆیان دەزانن بە ئەوەی ماهییەتی بێبەهاییان کەشف نەبێت، بەر بەم جۆرە هەوڵانە بگرن. لێرەوە بۆ ئەمەی خوێنەر و ڕەخنەگر دەتوانین بایەخی ئەم کتێبە بەمجۆرە ببینین :
یەک : ئەم کتێبە توێژینەوەیەکی ناوازەیە و بۆ یەکەمجارە لە مێژووی نووسینی کوردیدا بەم ڕوونیی و ئاشکراییەوە دەخرێتە بەر دیدەی خوێنەری کوردزمان.
دوو : کتێبەکە بە هیچ زۆر لەخۆکردنێک لە ئەنجامی خوێندنەوەیەکی چڕ و هەمەلایەنە نووسراوە و لێزانانە پەنجەی خستۆتە سەر خاڵە لاوازەکانی ئایینی ئیسلام لەهەمبەر خواردنەوە و ئاماژەکردن بە پەیوەندی پەیامبەر و نزیکترین ئەسحابەکانی ئیسلام و خلافەتە یەک لە دوای یەکەکانی ئیسلام و ڕەتکردنەوەی ئەو درۆ گەورەیەی کە دەڵێ مەی حەرامە لە ئایینی ئیسلام.
سێ : تێزەکانی ئەم کتێبە لەنێوان پشتگیریی و دژایەتی کردنیدا لەلایەکەوە وەکچۆن دار بە شارە زەردەواڵەدا بکەی ئاوا مەلا و بانگخوازی ئیسلامی هێنایە قسە و دژایەتیان کرد و فەتوای نابەجێ و بێمانایان لەدژی کارزان کۆیی دەکرد و لەلایەتی تریشەوە هەر خوێنەرێکی عەلمانی و پێشکەوتووخواز کتێبەکەی خوێندبێتەوە، پێشوازییەکی شایستەی لێکراوە.
چوار : ئەرگیومێنتەکانی لە سەرچاوە و کتێبە بڵاوپێکراوەکانی ناو

خودی جیهانی ئیسلامەوە هەڵهێنجاوە و خستەتەڕوو.
پێنج : بە ڕوونی و بە جوانی ئەیسەلمێنێ کە مەی لە ئایینی ئیسلامدا حەرام نەکراوە و لە هیچ دەقێکی قورئان و لە هیچ فەرموودەیەکی پەیامبەر یاساغ نەکراوە.
شەش : هەند بە متمانەوە توێژینەوەکەی ئەنجامداوە کە ئامادەیە بەرگری لە ئیجتیهادەکەی خۆی بکات
حەوت : وریایانە کتێبەکەی بەجۆرێک داڕشتووە کە لەگەڵ هێنانەوەی هەر ئایەت و فەرموودەیەک وێنەی فەرموودەکەی گرتووە و بە جوانترین شێوە تەرجەمەی کردووە و مۆری خۆشی لێداوە، تا ئیسلامی سیاسی نەتوانن هێرشی بکەنە سەر و دەستکاری نووسینەکەی بکەن و لە بەهای هەوڵەکەی بهێننە خوار.

هەشت : خوێنەر دەتوانێ ئەوە ببینێت کە کتێبەکە لە لاپەڕە ٢٧٠ کۆتایی هاتووە. بەڵێ دانانی بەشەکانی نێوان لاپەڕەکانی ٢٧٠ بۆ ٣٢٦ وەک زانیاری گشتی بە سوودن، بەڵام هیچ ئیزافەیەکیان نەخستەتە سەر توێژینەوەکە. نووسەر دەیتوانی ئەو باسانە کە پڕ زانیارین و بەهای مەحریفیی خۆیان هەیە،وەکو پاشکۆیەک لە کۆتایی کتێبەکەوە دای بنایە، نەک وەک بەشێک لە توێژینەوەکە.
نۆ : دواجار کتێبی مەی لە ڕوانگەی ئایینی ئیسلامەوە پەنجەرەیەکی تازەی خستە نێو تاریکستانی جیهانی ئیسلامەوە تا لەو دەربیجەیەوە خوێنەر بتوانێت کەمێک ڕاستی و لەهەمان کاتیشدا کەمێک زانیاری ئاوەژوو ببینێت و بەرچاو ڕوونییەکی قەشەنگی پێببەخشێت تا بتوانێ مۆرکی ئیسلامی سیاسی و کاریگەرییەکەی لەسەر ژیانی کۆمەڵایەتی کورد کاڵتر و کاڵتر بکاتەوە.
کتیبی (مەی لە ڕوانگەی ئایینی ئیسلامەوە)، هەوڵێکی جوانی کارزان کەیەو نووسەر توانیویەتی لەو توێژینەوەیەیدا ئامانج بپێکێ و لێدانێکی بەزەبر لە ئیسلامی سیاسی و ئەو درۆ و بانگەشە فریوودەرانەیەی ئیسلامی سیاسی سەبارەت بە حەرامی مەی، بدات و ئەو بەستەڵەکی تابۆ و حەرام و یاساغە بشکێنێت. من بانگەوازی سەرجەم خوێنەری کورد زمان دەکەم کە ئەم کتێبە وەکچۆن بە سەلیقەیەکی جوانەوە نووسراوە، بەشێوەیەکی درێژەوە بیخوێننەوە و هەڵی بسەنگێنن و پڕ بە مانای وشەی چێژ، چێژی لێ ببینن.

نووسینی : عەبدوڵا سلێمان(مەشخەڵ)
تشرینی یەکەمی ٢٠١٩

یادێک لە خۆپیشاندانی خوێندکارانی هەولێر دژ بە شەڕی ناوخۆ ١٩٩٤ … هیوا ناسیح

بیستو پێنج ساڵی ڕێک لەمەوبەر، واتە ساڵی ١٩٩٤ شەڕی خۆکوژی نێوان یەکێتی و پارتی لە دەڤەریی ڕانیە و قەڵادزەوە هەڵگیرسا و مانگێکی نەخایاند سەرجەم باشوری گرتەوە، کۆتایی ساڵ شەڕ گەیشتە ناو هەولێری پایتەخت و یەکێتی دەستی بەسەر شاردا گرت… تەنها شوێنێکی دواجار مایەوە باڵەخانەی پەرلەمانی کوردستان بوو کە جگە لەو پارلەمانتارانەی هەردوولا، کە لە بەرەکانی شەڕدا بوون، سەرجەم پەرلەمانتارانی خولی یەکەم خۆیان لەوێدا پەنادابوو، وەک مانگرتن و نارەزایەتییەکیش بەو شەری براکوژییە لەوێدا مابوونەوە.
خەڵکی چالاک و بێلایەن هەندێک لە حزبە بچوکەکان لە ٧/٤ی هەمان ساڵدا، واتە چەند ڕۆژێک دوای هەڵگیرسانی شەڕەکە، خۆپیشاندانێکیان لە سەنتەری شاری هەولێر و ناوبازاڕ دژی شەڕ ڕێکخست، ئەوە بوو کاتێک گەیشتنە مەیدانی (کۆتری سەلام) هێزە چەکدارەکانی سەر باڵەخانەکانی دەوروبەر تەقەیان لێکردن و دوو شەهید و زیاتر لە دە بریندار هەبوون… ئیتر خەڵک چاوترسێنکرا و کەس نەیدەوێرا خۆپیشاندانیش بکات. ناوشار پڕ ببوو لە چەکدار و هێزی سەربازی سەرباڵەخانە و هەموو لایەکی تەنیبوو، پایتەخت بۆنی خوێن و ماڵوێرانی لێ دەهات. لە سەربازگەیەکی گەورە دەچوو، نەک شارێکی ئاوەدان.

من ئەوکات خوێندکاری قۆناغی چوارەمی کۆلیژی زانست، بەشی بایۆلۆجی بووم، هەرچەندە ئەندام کۆمیتەی خوێندکارانی یەکێتی و لێپرسراوی (کەرتی ڕێکخستنی کۆلیجی زانست)یش بووم، بەڵام پەیوەندیم لەگەڵ زۆر لە چەپەکان و کۆمۆنیست و بێلایەنەکان بە هێز بوو، لە زۆربەی چالاکییەکانی ساز دەکرا بەشدار دەبووم.

ناوەراستی مانگی دە کاتێک زانکۆ کرایەوە، یەکێتی هەوڵی دەدا زانکۆ دەست بە دەوام بکاتەوە و رەوشەکە ئاسایی بێتەوە ،چونکە لەبەرژەوەندی بوو، هەولێری کۆنترۆڵ کردبوو، بەڵام پارتی کە شکێ و

ناوبانگی شکا بوو، لە هەولێر وەدەرنرا بوو ، هەوڵی دەدا دەوام ڕابگیرێت و زانکۆ نەکرێتەوە… بۆیە دەوامی زانکۆ بە نیوەناچڵی دەستی پێکردەوە، هەندێک لە خوێندکار و مامۆستاکان نەگەڕابوونەوە.

چەند کەسێک لە خوێندکارانی کۆلیژە جیاجیاکان لە ناوەڕاستی مانگی دوانزە کۆبونەوەیەکمان سازکرد، وابزانم لە کافتریای کۆلیژی زانست بوو، بڕیاری خۆپیشاندانێکمان دژ بە شەڕەکە دا. ڕۆژی ٢٤/١٢ مان دیاریکرد. دەستمان کرد بە سەردان و پەیوەندی بە حزبەکانی شیوعی کوردستان، پارتی کاری سەربەخۆیی کوردوستان، دیموکراسیخوازان…هتد، تا هاوکاریمان بکەن لە ئامادەکردنی لافیتە و نوسینی دروشمەکاندا. دروشمەکانمان پێشتر لەسەر کاغەز ئامادەکردبوو، ئەوەی بیرم مابێت ئەمانەبوون: (ئێمەین خەڵکی کوردستان دژی شەڕی براکان) (نەفرەت لە براکوژی، بژی ئاشتی و برایەتی) (بەڵێ بۆ دادگاییکردنی لێپرسراوەکانی شەڕی ناوخۆ)، (نا بۆ ماڵوێرانی و کاولکاری کوردستان)…هتد. بڕیارمان وابوو، لافیتەکان تەنها ڕەنگی ڕەش و سپی بن، ئەمەش لەبەر پاراستنی بێلایەنی سیمای چالاکییەکەمان. لەو کەسانەی کە ئێستا بیرم مابێت و لە ڕێکخستنی خۆپیشاندانەکەدا لەگەڵمان بوون هاوڕێیانم سیروان عەولی نوسەر و ڕۆشەنبیر کە ئێستا لە وڵاتی نەرویجە، هەروەها کاوە عارف کە لە ئەڵمانیا و شاری کۆڵن دەژی.

دیارە لەسەرەتاوە بڕیاری ئەوەمان دابوو، کە هیچ لایەنێکی حزبی نابێت لەگەڵمان بەشدار بێت ، وە هەوڵ بدەین خۆپیشاندانەکە مۆرکی سەربەخۆیی و بێلایەنی خۆی لە دەست نەدات، دەشمانزانی بەهۆی چاوترساوی و ڕەوشی ئاسایش و نائومێدی لەو چالاکیانە، خەڵکێکی زۆر بەشداری ناکات.

ڕۆژی ١٢/٢٥ وەک دیاریکرابوو خۆپیشاندانەکە لە کۆلیجی زانستەکان بە لافیتەی ئامادەکراوەوە دەستی پێکرد، هەندێک خوێندکاری کۆلیژەکانی ئەندازیاری و یاساش هاتن بەرەو لای ئێمە، ئیتر بووینە دە پانزە کەسێک و بە ڕاستەشەقامی سەرەکی هەولێر – کەرکوک بەرەو ناوشار بەرێکەوتین. بەیاننامەیەکمان ئامادەکردبوو بە نێو ڕێبواراندا بڵاومان دەکردەوە، ئەوەی لەبیرم مابێت، گرنگترین خاڵەکانی نێو بەیاننامەکە، داوامان لە پەرلەمانی کوردستان کردبوو، کە:

١. بە زووترین کات بڕیاری وەستاندنی شەڕ لە سەرجەم بەرەکان بدات, هەروەها شەڕی ڕاگەیاندنیش بوەستێنرێت.

٢. هێزەکانی هەردوولا ئاگر بەست رابگەیەنن و چەکدارەکانیان بکێشنەوە دواوە.
٣. هەموو چەکدارەکانی هاتونەتە ناو شار و سەر سەربانی باڵەخانە و زانکۆ و وەزارەتەکان لاببرێن و سیمای شەڕ لە نێو شاردا کۆتایی بێت.
٤. سەرجەم ئەو پەرلەمانتارانەی هەردوو لایەنەکە، کە چوونەتە بەرەکانی شەڕ و بەشدارن، یاساپارێزیی (حەسانە)ی پەرلەمانتارییان لێبسەنرێتەوە.
٥. سەرجەم ئەو لێپرسراوە سەربازی و ئەمنییانەی دەستیان بووە لە دەستپێکردنی شەڕەکە و پەرەسەندنی و تاوانییان ئەنجام داوە دادگایی بکرێن.
٧. بە زووترین کات دیلەکانی هەردولا ئازاد بکرێن و دەرکراوەکان بگەڕێنەوە شارەکانی خۆیان.
٨. هەردوو هێزی چەکداریی میلیشیایی هەڵبوەشێنەوە و لە جێگەیان سوپای کوردستان دابمەزرێنرێت.

ئیتر بەێ درێژایی شەقامەکە کەوتینە رێ بەرەو سەنتەری شاری هەولێر و لەوێوە بە لای قەڵادا بەرەوخوار شۆڕبووینەوە بەرەو پەرلەمان، لە بارودۆخێکی پڕ لە ترس و دڵەراوکێدا، چونکە دەترساین لە هەر ساتێکدا دەسڕێژمان لێبکەن. پێ بە پێی رۆیشتمان بە بەردەم کۆلیژ و بەشەکانی تری زانکۆی سەلاحەدین، خوێندکاری تر دەهاتنە ناو خۆپیشاندانەکەوە، بووینە نزیکەی ٥٠ تا ٧٠ کەسێک. دیارە نە یەکێتی و نە پارتی دژی خۆپیشاندانەکە نەوەستانەوە، بەڵام بە فەرمی بەشداریشیان نەکرد.
ئاسایشمان ئاگادار کردبۆوە، بەڵام ئەوان گوتیان لێپرسراوێتی پاراستنی بەشداربووان لە ئەستۆ ناگرین، چونکە بارودۆخ شەڕە و لەبار نیە بۆ خۆپیشاندان.
تا گەیشتینە بەردەم پەرلەمان بووبووینە سەد کەسێک و لەوێش بە هۆی ئەوەی پێشتر راگەیاندنەکەمان دابوو بە تەلەفزیۆن و رادیۆ ناوخۆکان، کە لە دژی شەڕێ ئەمرۆ خۆپیشاندان هەیە، دەیان کەسی تر چاوەڕێیان دەکردین. پاش بگرە و بەردەیەکی زۆر پاسەوانەکانی دەروازەی سەرەکی پەرلەمان رێگایان داین، کە بچینە ژوورەوە بۆ حەوشەی پەرلەمان، لەوێش هەندێک خەڵکی تر کۆبووبوونەوە. نوێنەری کەس و لایەنەکان دەچوونە سەرەوە و لە باڵکۆنی پەرلەمانەوە، کە پەیامنێرانی زۆرلە کەناڵە تەلەفزیۆنییەکان و رۆژنامەکان لەوێ ئامادەبوون، وتاری خۆیان دەخوێندەوە.
لە ناوەوەی باڵەخانەکەی پەرلەمان پەرلەمانتارانی یەکێتی و پارتیش

مانیان گرتبوو، ئەوسا لە نێو حزبە کوردییەکان تەنها ئەو دوو لایەنە کورسی پەرلەمانیان هەبوو، پەنجا بە پەنجا وەک برا بەشیانکردبوو! پەیامنێرانی کەناڵی هەردووولاشیان ئامادەبوون، واتە ئەوێ وەک دوورگە یان ناوچەیەکی بێلایەن وابوو. خەلیل عوسمان لە تەنیشتم وەستابوو (خولی پێشوو لەسەر لیستی یەکێتی پەرلەمان بوو، ناوبراو هاوسەری ئێستای ڕێواز فایەقی سەرۆکی پەرلەمانە)، ئەوکات ئەویش خوێندکار بوو لەگەڵمان لە بەشی بایولوژی، ، هاوارمان دەکرد و هوتاف و دروشمەکانمان دەگوتەوە، من بە کاک خەلیلم گوت، وەرە با بچین منیش وتاری دەستەی ڕێکخەری خۆپیشاندانەکە دەخوێنمەوە، هەروەها یادداشتەکە دەدەینە سەرۆکایەتی پەرلەمان، چونکە کەسمان دیارینەکردبوو، ئەویش رازی بوو لەگەڵمدا هات. بە دوو پرسگەدا تێپەرین و چووینە سەرەوە بۆ باڵکۆنی پەرلەمان. ژنێک لە پێش مندا وتاری دەدا، ژنێکی بەتەمەنی رەشپۆش بوو، بەرگی کوردی لەبەردابوو، نازانم گەرمیانی بوو یان لە کەسوکاری بارزانییەکانی ٨٢ بوو، بەڵام بەوەی زۆر داخ لەدڵ و بەپەرۆش بوو دیار بوو، کە کەسوکاری قوربانی و شەهیدە. ناوبراو بە زمانێکی خەڵکانی سادە زۆر توند قسەی کرد، بیرمە گوتی (کوڕی خەڵک زیاتر بە کوشت مەدەن، شەرەفی کورد شەرەفی خێزانەکانتانە، قژی ژنەکانتان بگرن بۆ سۆزانیخانە باشترە لەوەی کوری خەڵک بکوژن…هتد) لە خوارەوە کە چەند سەد کەسێک وەستا بوون زۆر خۆشحاڵ بوون بە قسەکانی ناوبراو، ڕێژنەی چەپڵەیان بەرزبووەوە.

لەوێ، واتە لە باڵکۆنی پەرلەمان، کە لەسەر دەروازەکەی ناوەوەیەتی و دەڕوانێت بەسەر حەوش و بەردەرکی پارلەماندا، لە پشت مایکرۆفۆنەکان وتاری ڕێکخەرانی خۆپیشاندانەکەم خوێندەوە، خەلیل عوسمان لە تەنیشتم وەستا بوو، کە تێیدا ئەو خاڵانەی لە بەیاننامەکەماندا هاتبوون، لە خۆگرتبوو. لەبەر ئەوەی بەندە خوێندکاری دەرەوەی شاری هەولێر بووم، لە بەشی ناوخۆیی دەژیام و تەلەفزیۆنمان نەبوو، نەمبینی، بەڵام بۆ ڕۆژی دوایی لە زانکۆ، هاوڕێیانی هەولێریم، پاش ئەوەی دیمەنەکانی خۆپیشاندانەکان و وتارەکەی منیان بینی بوو، کە سەرجەم کەناڵەکانی ئەوکات پەخشیان کردبوو، دەستخۆشییەکی زۆریان لێکردم.

وەک بەڵگەنامە لەسەر ئەم خۆپیشاندانە لە ئەرشیفی تایبەتیمدا، لێدوانێکی ڕۆژنامەوانی، کە بۆ (برایەتی) زمانحاڵی پارتیم دا، لە نێو باڵەخانەی پەرلەمان، ئێستا لای خۆم پاراستومە، هەروەها کاسێتی ڤیدیۆیی وتارەکەی خوێندمەوە (ئەو کات سی دی دانەهاتبوو، یان

نەگەیشتبووە کوردستان)، کە پاشتر لە ڕێگەی کاک ماکۆک شێخ حەمەد، لە تەڵەفزیۆنی گەلی کوردستان- کەناڵی هەولێر، بارەگاکەی لە سەر قەڵابوو، دەستم کەوت. ناوبراو دواتر بووە سکرتێری ڕۆژنامەوانی سەرۆککۆماری پێشوو جەلال تاڵەبانی لە بەغدا. کاسێتەکەم ئێستاش لایە و لام پارێزراوە، بەداخەوە کوالیتێتی پاش ئەو هەموو ساڵە خراپ بووە، بەڵام لای کەمی دەنگەکەی باشە و هەر کەس ویستی ئەو مێژووە بنوسێتەوە، ئامادەم کۆپییەکی بۆ بنێرم. دیارە دیمەنەکانی خەڵکی ناو حەوشی پەرلەمان و وتارەکەی ئەو ژنە ڕەشپۆشەی باسم کرد و وتارەکەی منیشی تێدایە.
دواتر من و خەلیل عوسمان و نوێنەرانی تری ڕێکخراو و حزبەکان چووینە ژوورەوە بۆ هۆڵێکی گەورە، کە پەرلەمانتارەکان مانیان گرتبوو، لەوێدا پێشوازیان لە خەڵک دەکرد، لەو پەرلەمانتارانەی ئەو کات لەگەڵمان دانیشتن، ئەمانە بوون: نەژاد عەزیز ئاغا، جێگری سەرۆکی پەرلەمان، د. عیزەددین مستەفا ڕەسوڵ، سەید حەسەن، ئەحمەد سالاری هونەرمەند و هەندێکی تر. بە گەرمی پێشوازییان لێکردین، چایان بۆ هێناین و دەقی یادداشتەکەمان دانێ، وەک دیاربوون نائومێد ببوون لە وەستانی شەڕ، بەڵام دەستخۆشییان لێکردین.

شایەنی باسە ئەم هەموو زانکۆیە لە کوردستان هەیە، کەچی تا ئێستا لێکۆڵینەوەیەکی زانستی و مێژوویی پەسەند و بابەتییانە لەسەر هۆکار و دەرئەنجامەکانی شەری ناوخۆ بە گشتی و شەڕی نێوان یەکێتی و پارتی ٩٤ تا ٩٨ کە بە ڕێککەوتنی واشەنگتۆنی نێوان هەردوولا کۆتایی هات نەکراوە، بۆیە بەداخەوە ژمارەیەکی ورد و متمانەپێکراو لەبەردەست نییە، کە چەند کوژراو (دەکرێت بەشەهیدیش ناویان بەرین) و بریندار بوونە. بەڵام دڵنیام قوربانییەکان دە تا پانزە هەزار کەس کەمتر نین، جگە لە هەزاران بریندار و سەدان بێسەروشوێن، کە بەداخەوە تا ئێستاش چارەنوسیان دیارنییە و بە یاساش یەکلایی نەکراوەتەوە.
ئەمە جگە لە بە هەدەردانی دەیان ملیۆن سەروەت و سامانی نیشتمان، لە پارەی گومرگ و بانکەکان، هەروەها کاولکردن و وێرانکردنی دەیان نەخۆشخانە، خوێندنگە و فەرمانگە و سەدان ماڵ و خانوی هاووڵاتیان! ئەو خولەی شەڕی ناوخۆ ماڵوێرانەترین و زیانبەخشترین بوو، چونکە لەنێو شارەکاندا شەڕکران، کوردستانی ئازاد بوو بە دوو زۆنی زەرد و سەوز، تا ئێستاش کاریگەریی دەرونی و کۆمەڵایەتی لەسەر خەڵک ماوە و لە رووی ئیداریشەوە کاریگەریی نەرێیی تەواو نەبووە. سەیر ئەوەیە، دوای ئەو هەموو کاولکاری و ماڵوێرانییە، تا ئێستا تراژیدیا و تاوانەکانی ئەو شەڕە، وەک ئەوەی ڕوداوێکی

سروشتکردی وەک تسێنامی ئەو چوارساڵە لە کوردستانی دابێت، تەنها لێپرسراوێکیش دادگایی نەکرا و لێیان نەپرسرایەوە، بگرە ئەو لێپرسراو و سەرکردانەی بەشداری چالاکی ئەو شەڕە نەگریسەیان کردبوو، پلە و پێستی زیاتر و بەرزتریان درایە!!

ئەو شەڕە خۆکوژییەی دواجار بە میانگیری مادلین ئۆلبرایتی وەزیری دەرەوەی ئەو کاتی وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا کۆتایی هات، ئەوەبوو رێککەوتنامەی ئاشتی بە ئامادەیی ناوبراو لە نێوان مام جەلال و مەسعود بارزانی لە ١٨/٩/١٩٩٨ لە واشنتۆن مۆرکرا.

هیوا ناسیح

تێبینی:

١. ئەو وێنەیەی لێرەدایە لە کاسێتی راپۆرتە هەواڵی خۆپیشاندانەکەوە وەرگیراوە، ئەو کاتەی بەندە وتارەکە دەخوێنمەوە و ئەو کەسەی لە دەستە چەپم دەرکەوتوە خەلیل عوسمانە.

٢. بۆ ئەم وتارە تەنها پشتم بە زەینی خۆم، بەڵگەنامەی ئەرشیفی تایبەتیم، زانیاریی کەمی یەک دوو هاوڕێی نزیکم بەستوە، داوای لێبوردن دەکەم کە ناوی هەندێک هاوڕێم یادداشت نەکردبێت، یان هەڵەیەک لە زانیارییەکان هەبێت، هیوادارم راستی بکەنەوە.

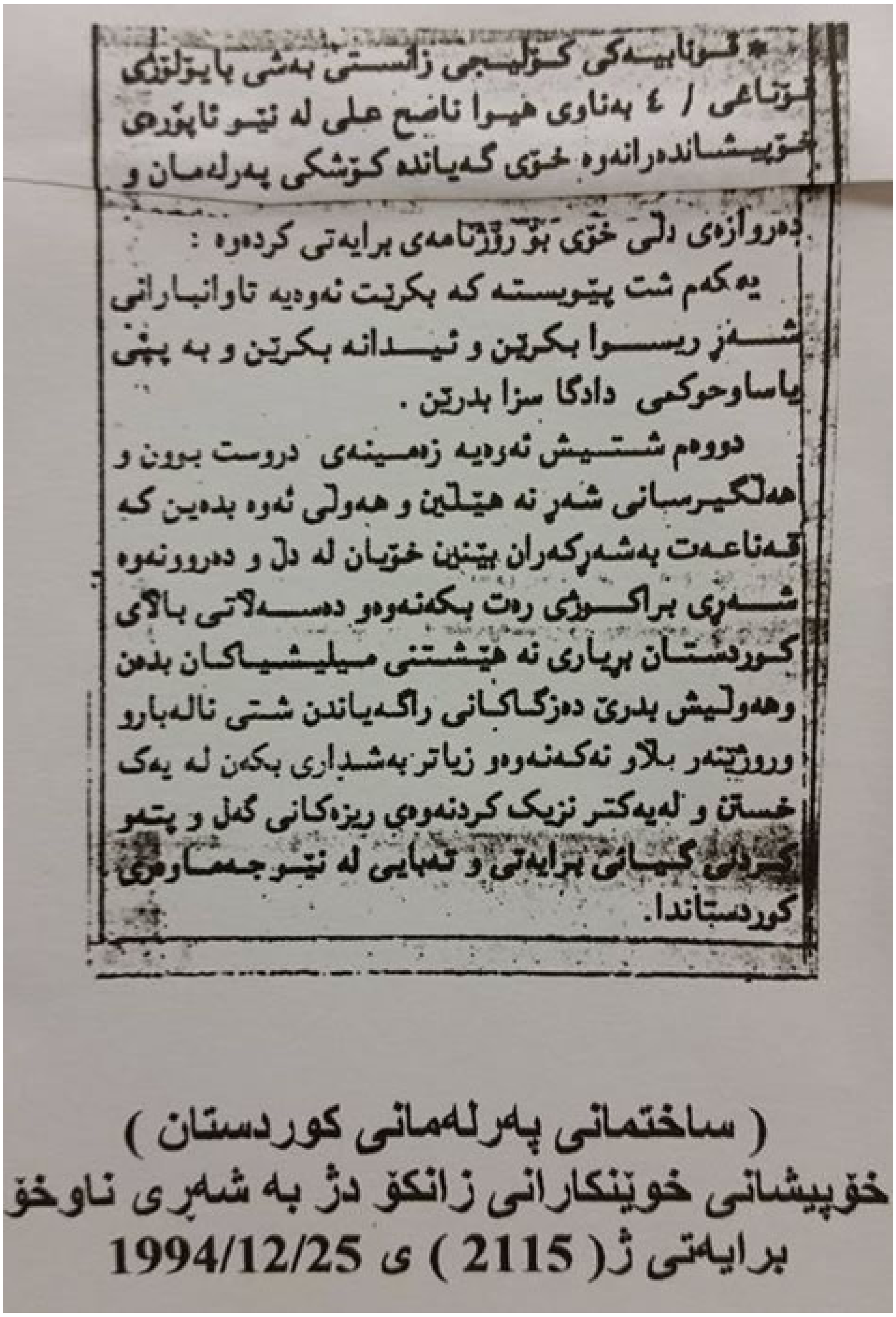

* گونابیەکی کۆلیجی زانستی بەشی بایۆلۆژی قۆناغی / ٤ بەناوی هیوا ناصح علی لە نێو ناپۆرەی خۆپیشاندەرانەوە خۆی گەیاندە کۆشکی پەرلەمان و دەروازەی دڵی خۆی بۆ رۆژنامەی برایەتی کردەوە :

یەکەم شت پێویستە کە بکرێت ئەوەیە تاوانبارانی شەڕ ریسوا بکرێن و ئیدانە بکرێن و بە پێی یاساوحوکمی دادگا سزا بدرێن .

دووەم شتیش ئەوەیە زەمینەی دروست بوون و هەڵگیرسانی شەڕ نە هێڵین و هەوڵی ئەوە بدەین کە قەناعەت بەشەڕکەران بێنین خۆیان لە دڵ و دەروونەوە شەڕی براکوژی رەت بکەنەوەو دەسەڵاتی باڵای کوردستان بڕیاری نە هێشتنی میلیشیاکان بدەن وهەوڵیش بدرێ دەزگاکانی راگەیاندن شتی نالەبارو وروژێنەر بڵاو نەکەنەوەو زیاتر بەشداری بکەن لە یەک خستن و لەیەکتر نزیک کردنەوەی ریزەکانی گەل و پتەو کردنی کۆمانی برایەتی و تەبایی لە نێو جەماوەری کوردستاندا.

(ساختمانی پەرلەمانی کوردستان)
خۆپیشانی خوێنکارانی زانکۆ دژ بە شەڕی ناوخۆ
برایەتی ژ(2115) ی 1994/12/25

قرخ یە□ـان … عەبـدول□ەحمان فەرهادی

کورد چەند جوانی گوتووە: پەتی در□ کورتە، واتە در□ زوو ئاشکرا دەب□ و ئەو پەتە بە شت□کت ناگەیەن□. ز□ر لە در□زنان بە ئامانج□کی

دیاریکراو دەست بە درۆیان دەکەن، لەگەڵ هەندێش هەیانە عارەب گوتەنی فی سبیل اللە درۆیان دەکەن، وەك چۆن دووپشك دەگاتە هەر تەنێك، دار بێ یان بەرد، ڕەق یان نەرم، چزووەکەی دەگەیەنێتێ و پێوەی دەدات، ئەمانیش ئاوا، هەرچۆن بیاندوێنی، دەتدەنە بەر درۆیان، ئەمەش ڕەفتارێکی دەروونیی تایبەتە و پێوەندیی بە ژینگە و پەروەردەشەوە هەیە. زۆر سەیرە، زۆر لە درۆزنان کاتێ دەست بە درۆیان دەکەن، لە دوێ چاویاندا نیشانەیێ دەردەکەوێ کە وەسفەکەی زەحمەتە و کەسانی ژیر و شارەزا پەیی پێ دەبەن، درۆزن هەن لەکاتی ئیشدا چاویان لێڵ دەبێ، ڕەنگەکان بە هەڵبزڕکاوی دەبینن و قسان دووبارە و سێبارە دەکەنەوە، هەمان درۆ جارێکی دیکە و لە کاتێکی دیکە بۆ هەمان کەس بە جۆر و چیرۆکێکی تر دەگێڕنەوە. یەك لە نووسەرە گەورەکان وابزانم مارك توین ە دەڵێ: کە درۆزن دەست بە درۆیان دەکات، قەت هەوڵ مەدە بە پرسیاران درۆکەی لێ سپی بکەیتەوە، چونکە ئەو بە درۆیەکی تر وەرامت دەداتەوە، جا وا چاترە خۆت نەدەیە بەر درۆیان.

ئەوێ ساڵێ دوو برادەری درۆزن لە یەکی نیسانێ گەیشتنە یەك، ئاگام لێبوو یەکیان بەوی دیکەی دەگوت: فڵانێ، ئەمڕۆ یەکی چوارە، هەموو عالەمێ خوای درۆیان دەکەن، وەرە با من و تۆ تەنیا ئەمڕۆ دەستبەرداری درۆیان بین، دەبا بەس ئەمڕۆ ڕاستگۆ بین توخوا، ئەوی تریان پێدەکەنی و دەیگوتێ: توخوا تۆی درۆزنیش منت بەلاوە درۆزنە؟ ئەویتر وەرامی دەدایەوە: هەی ڕووت ڕەش بێ، درۆ لە ئاستت شەرمەزارە. لە گەورە درۆزنێکم بیستووە، زۆرجاران درۆ سوودی گەورەی هەس، بە تایبەت لەڕاست ژنان، کاتێ لەگەڵ ژنەکەت دەکەویە گفتوگۆ و باسوخواس. هەر ئەو برایە هەمووجارێ پێم دەڵێ: بڕوا ناکەم بە درێژاییی مێژوو لە دونیادا کەسێ هەڵکەوتبێ درۆی لەگەڵ ژنەکەی نەکردبێ، ڕاستیی قسەکەی ڕێی تێدەچێ، منیش وەرامیم دایەوە: ئەی ژنان؟ خۆ باوەڕ ناکەم ژنانیش لە مێژوودا لێیان هەڵکەوتبێ هەرگیز لە ژیانیاندا درۆیان لەگەڵ مێردەکانیان نەکردبێ. وەلحاسڵ لەوەتەی مرۆڤ هەناسە دەدات درۆش بەردەوامیی هەیە و هەر دەشمێنێ.

هەر ئەو برادەرەم چیرۆکێکی خۆی و سەگەکەی بۆ گێڕامەوە، وابزانم چیرۆکەکەی لووتکەی ئەفسانەیە لە درۆیان، کە ئەمە کورتەکەیەتی: (نیوەشەوێ لە یەکێ لە یانەکان بە سەرخۆشی هاتمە دەرەوە، وابزانم قاپێ تەکەرداغم هەڵقوڕاندبوو، بە پێ بەرەو ماڵەوە هەنگاوم نا، نیو سەعاتێکی پێچوو گەیشتمە دەوروبەری شوقەکەمان، کە لە قەراغی شار بوو، ئەوکات وەك ئێستای لێ نەهاتبوو، ئەو ناوە چۆلوهۆل بوو،

قەرەج و دۆمەكانی شار ڕەشماڵی خۆیان لەو چۆڵەوانییە هەڵدابوو، زۆر سەرخۆش بووم و لە هەنگاوناندا لاکەم لێوە دەهات و بەملاو بەولادا دەهاتم، لە ڕەشماڵەكان نزیك بوومەوە، هەستم كرد یەك لە سەگە دڕە پاسەوانەكانیان بەو تاریكە شەوە ڕووەو من دێ، تا دەهات نزیك دەكەوتەوە و هەر زەندەقم چووبوو، خۆ ئەوە پێم دەداتێ!

هەر هات هەر هات، لەپڕ هێرشی بۆ سەروسەكوتم هێنا، منیش ناچار مام تا هێزم تێدابوو مشتەكۆڵەم ڕاوەشاند، سەیرەكە لەوەدا بوو، تومەز مستم كەوتێتە ناو دەمی سەگە، دەستم زۆرتر بۆ قووڵایی ڕەوانە كرد، دەست بڕۆ بڕۆ، هەستم كرد دەستم لەناوەوەی گەیشتێتە لای كلكی، ئیتر مستم گرتەوە و چنگێكم لێ گیر كرد و تا هێزم تێدا بوو بە دەستەكەی دیكەم سەگەم لە دەستم داماڵی، ئارەقی ڕەش و شینم دەردابوو، ئیتر سەگەم بەرەواژ كردەوە، سەگە نامابوو و لە جیاتی بحەپی حەو حەو حەو، دەحەپی وەح وەح وەح.).. ویستم درۆكەی لێ سپییەوەكەم، چونكە باوەڕم بەو درۆودەڕەسە و كەشوفشە نەهات، سەگ بەرەواژ كردنەوە و وەح وەح؟ زۆر سەیرە! هەر خۆم وتەكەی مارك توینم هاتەوە یاد، نەكەی بە درۆی بخەیتەوە، با بۆخۆی هەر بەم فشەچیۆڵك و ئەفسانانە بژی. با ڕێی نەدەم بە درۆی تر وەرامی پرسیارانم بداتەوە. بیرمە لە سەرەتای نەوەتەكان، هاوكارمان ئیسماعیل بەرزنجی دیدارێكی ڕیكۆردكراوی لەگەڵ حەیرانبێژی ناودار ڕەسوول گەردی كردبوو، خەریكی پاكنووس كردنەوەی بوو، شەوەكەی لە یانەی ڕاگەیاندن ڕیكۆردەكەی بۆ لێدراینەوە، دوا پرسیاری بەرزنجی لە مام ڕەسوول ئەمە بوو:

مام ڕەسوول گیان، ڕات چییە دەربارەی درۆ؟

مام ڕەسوول تەڕدەستانە هاتە وەرام: درۆ؟.. قوڕبەسەرییە.. ماڵوێرانییە.. شێلمانوەشێنییە

لەو ڕۆژەوە مێژووی درۆ بەستراوەتەوە بە شێلمان وەشاندن. جاران لە هەولێر بە درۆ دەگوترا فڕێتە، بە درۆزنانیش فڕێتەچی. هەروەها ئەگەر درۆزن ژمارەی درۆیەكانی بگەیاندبایە چل درۆ، ئەوا لای توركمانان ناسناوی (قرخ یەڵان) واتە (چل درۆ)ی دەدرایێ. ئیتر لەم دیدارەی مام ڕەسوولەوە درۆ بوو بە شێلمان و درۆزنیش بە شێلمانچی یان شێلمانوەشێن. ئیتر با ئاگامان لە خۆمان بێ كار لە خەڵك نەماوە و حكوومەتن فێر بووە ڕمبەی شێلمانانی دێ. خوایە لە شێلمان و شێلمانوەشێنان بەدوورمان بگرێ.

بۆ سۆسن ... شیعری شەهید: زانا حەمزە مەحموود

ئەی سۆسنە کەڵەگەتە بەنازەکەم
ئەمشەو ... بێ تۆ خەوم نایێ
وەرە گیانە ... کاکۆڵم بکە بەڕەفتە
بە سەرتەوەی بئاڵێنە
پەنجەم بکە بە بەرکۆژە
لە سینەتی توند گرێدە
بە ئازاری بناڵێنە
وەك ڕەگی دار
بێخ لە نێو سینگم داکوتە
با باڵندەی حەز و خەتا
هێلانەیان لە سەر چێ کەن
چ نا بێ گەر ...
بۆ تاکە ساتێکی هەتیوو
کوڵمت بکەم بە سێوێکی ... نەرم و گەییوو
چەندە خۆشە .. گەر پێکەوە
گڕی نەفرەتمان تێ بەر دەن
***
وەرە سۆسن
با لە بەر تیشکی ئەم خۆرە ئۆقرە گیرە
گەندەمووی لا مل و گوێت
بسووتێنم
هۆ سۆسنێ
تۆ چیت داوە لە ترس و بیم ؟
کەی مناڵی تەڕی وەك تۆ
بە ئاگری ڕق دەزانێ؟
سوێندیش دەخۆم
تۆ لە هەمووان ... دڵکێشتری
لە هەمووشیان بە ئێش تری ..
**

خەمت قورسە
ئەمیش بەندەی سڵ و ترسە
دەپێم بلێ … ئەی سۆسنە بێ ناوەکەم
کەی بێ و
منیش بە ئاشکرا … ماچت بکەم ؟
**
شێتە ئەوەی …. دڵی خۆشە
تۆیش بسوتێی
شێتە ئەوەی وا ئەزانێ
تۆ پەیامی .. ئەشق و خەتای
با هەر بڵێن
هەر تۆ لەوان پاکژتری
تۆ لە هەمووان دڵگەشتری ..

..……………………………………………………………

سپێدەی ئاوارەیی … شەونم زەندی

لە شەوە … یەڵدایيەکانی قەدەرەوە
ڕۆحە پەرتەوازەکان
بە دوای سێبەری ئەو چرایانەی
کە زەمەنێکە
بێ تروسکە کراون … وێڵن ..
هەنگاوەکانی تەمەن ..
لە بازنەی ” بە زەمەن بوون ”
هەرەس هێنن
مەراسیمی حوزنە و
لە میانی ” بڕوا و بێ قەناعەتیدا ” … گومانەکان
هەرەسمان پێ دێنن
گومان لە : بوونێك بێ ویستی خۆمان ،
لە : ناو و سێبەری خۆمان ،
گومان لە : بە یەك نەگەیشتنی هێڵە تەریبەکان،
لە : قەد بوونەوەی لاپەڕەی یادەکان .

بێ دەنگییەك .. خۆی دەنوێنێ ،
دوورگەی خەون
كە كۆنترۆڵی ئەم عەشقستانەی پێ ناكرێ ؟
عەشق بۆ خاك ،
گول ..،
باران ..
تروسكەكان … دەتارێنێ
تەمتومانی ڕۆح
لە سپێدەی ئاوارەیی ،
حەزە سەوزەكانیش… لە بازنەی بێ ڕەنگیا ..
بۆ پەیژەكانی زەمەنێك لە مەنفا ،،..

1999 / 7 / 1

هاوپشتی ئەنتەرناسیونالی لە دژی هەڕەشەی جەنگ

كرێكارانی توركیا، یۆنان و قوبرس هیچ سوود و بەرژەوەندییەكیان نییە لە دوایین ململانێ و كێشمەكێشەكانی كەناری دەریای سپی ناوەراست لە زۆنی ئابووری دیاریكراودا. بە پێچەوانەوە ئەگەر هاتوو ڕوو بە رووبوونەوەی سەربازی رووبدات. ئەوە ئێمەین هەموو شتێك لەدەست دەدەین و زەرەرمەند دەبین.
ب□□ن□كانی چینە دەسەڵاتدارەكان و فەرمانڕەواكانی ئێمە بۆ گەران و دۆزینەوەی تازەی نەوت و گازی سروشتی لە دەریای سپی ناوەراستدا، گوایە خۆشگوزەرانی و گەشەكردنی دارایی لەگەڵ خۆیدا دێنێت ئەمە قسەیەكی ڕاست نییە. بەڵكو تەنها قازانجی گەورە بۆ كۆمپانیا فەرەنەتەوەكانی وزەی، وەك ئیكسۆن، تۆتال و ئینی (كۆمپانیای وزە) دەهێنێت. ئەم گەڕانە بەدوای وزەكانی سووتەمەنییدا گۆڕانی كەش و هەوا خراپتر دەكات، لەگەڵ ئەوەشدا و نەیاریی و پێكدانانەكانی نێوان دەسەڵاتە ئیمپریالیستیی و ناوچەییەكان خێراتر و توندوتیژ تر دەكات.
ئەم بەربەرەكانێیە لە هەموو لایەكەوە كۆنەپەرستانەیە. ئەو

هەوڵانەی لەلایەن حوکمڕانەکانمانەوە دەدرێن کە دەیانەوێت نیشانی بدەن گوایە ئەم کارەیان "بەرگرییە لە نیشتیمان" درۆیەکە و ڕاستی تێدا نییە. زۆر بە ڕوونیی و بە بەڵگەوە دیارە حکومەتەکەی ئەردۆغان و میتۆتاکس لە لیبیا پشتگیری لە دوو هێزی جیاواز لە شەڕ دەکەن. بنغازی بەشێک نییە لە "نیشتیمان"ی یۆنان، ترابلوسیش بەشێک نییە لە "نیشتیمان"ی تورکیا.

چارەسەری دروست، هەرگیز لەڕێگای ناوبژیکردنی ناتۆ (NATO)، یەکیتیی ئەوروپا (European Union) یاخود نەتەوە یەکگرتووەکانەوە (United Nations) بەدی نایەت. ئەم ڕێکخراوە نێودەوڵەتییانە "دەڵاڵەی سەربەخۆیی" ئاشتیی و دادپەروەریی نین. ئەمانە بەکرێگیراوەکانی دەستتێوەردانی ئیمپریالیستین کە دەیانەوێت لەڕێگای ئابووریی و سەربازیی و دبلۆماسییەوە ئەم کارە ئەنجام بدەن. ئەم کردوەیەیان بە چەندەها جار لە وڵاتانی ناوچەکە لە سوریاوە بۆ یەمەن دووبارە بۆتەوە، هەروەها لە ئەفغانستانەوە تاوەکو ئۆقیانووسی ئەتڵەسی کە قوبرسیش دەگرێتەوە.

ئەڵتەرناتیف بۆ "ناوبژیکردن"ێکی وەها ئامادەکاری نییە بۆ جەنگ. ئێمە دژایەتیی هەموو ئەم هەوڵانەی پارتە ئۆپۆزیسیۆنەکان دەکەین کە فشار دەخەنە سەر حکومەتەکانیان بۆ ووتاربێژیی ناسیۆنالیستیی و پێشبرکێی خۆپرچەککردن. ئەمجۆرە سیاستە دەرگا دەکاتەوە بۆ بەهێزبوون و گەشەکردنی هێزی ڕاستڕەو و فاشیستەکان. ئەمەش مایەی قبوڵکردن نییە بەشێک لە چەپ لەگەڵ داواکاری سەپاندنی ئابلوقەی یەکێتیی ئەوروپان. ئەم سیاسەتە هەڕەشەی زیاترە لە گەشتی بچووک لە ئیجە و دەوروبەری قوبرس و لە گەل ئەوەشدا پاڵپشتی کردنە لە چەوساندنەوەی گەلی کورد.

تەنها گەرەنتی بۆ ئاشتی و دادپەروەری پەرەسەندنی خەباتی کرێکارانە. ئێمە ئیلهام وەردەگرین لە بیرۆکەی شەپۆلی شۆرشی جیهانی لە چیلی یەوە بۆ لوبنان هەروەها لە سودانەوە بۆ فەرەنسا.

ئێمە داواکاری دەستبەجێ بەرز دەکەینەوە بۆ:

کۆتایی هێنان بە هەموو دەستتێوەردانێکی ئیمپریالیستی لە ناوچەکەدا، هاتنە دەرەوەی یۆنان و تورکیا لە ناتۆ. داخستنی هەموو بنکە سەربازییەکانی (Incirlik, Souda, Akrotiri) لە قوبرس و یۆنان تورکیا.

کۆتاییهێنان بە گەڕان و هەڵکەندنی نەوت و گاز لە دەریای سپی ناوەڕاست. پێویستە سووتەمەنییەکانی کانە بەردەکان لە ژێر دەریا بمێننەوە.

کۆتاییهێنان بە پێشبڕکێی سەربازی. ڕاگرتنی بەفیڕۆدانی پارە بۆ فڕۆکەی جەنگی، کەشتی بچووک و مووشەک، جا چ ڕۆژئاوایی بێت یاخود

ڕووسی.
کردنەوەی سنوورەکان بە ڕووی پەنابەران. پێشوازی کردن و لەخۆگرتنی هەموو ئەو خەڵکانەی کە بەهۆی ترسی جەنگ و برسێتییەوە ئاوارە بوون. پەنابەری و پەناگە بۆ گشتیان. کۆتاییهێنان بە سیاسەتی "سەنگەریی ئەوروپیی". کۆتاییهێنان بە ڕێکەوتننامەی دژەکۆچبەریی یەکێتیی ئەوروپا لە لیبیا و تورکیا کە کۆچبەران شەرمەزار دەکەن و بە چاوەکی وا تەماشایان دەکەن کە هەڕەشەن بۆ سەر ئەوان.
کرێکارانی تورکیی و یۆنانیی لە قوبرس مافی خۆیانە لە سەر داهاتووی دوورگەکەیان بڕیار بدەن، دوور لە هەر دەستتێوەردانی دەرەکی.

کرێکارانی یۆنان، تورکیا و قوبرس نەریتێکی دەوڵەمەندی خەباتکارانەیان هەیە لە دژی قوربانیدانەکان کە قەیرانی ماوە درێژیی سەرمایەداری بەسەریدا سەپاندوون. بونیادنانی بزووتنەوەیەک بۆ داواکارییەکانی وەک دژی سیاسەتی (سگهەڵگوشین) دەستپێوەگرتن و چەوساندنەوە، شانبەشانی لە گەل ئەوەشدا داواکارییە ئەنتەرناسیونالەکانمان کە لە توانایدایە لەشکرێکی بەهێز بونیادبنێن بۆ ئایندەیەکی باشتر. ڕێکخراوەکانی ئێمە خۆی بە بەرپرسیار دەزانێت بۆ نەریتی شۆڕشگێرانە بۆ دژایەتیکردنی جەنگی ئیمپریالیستی و لە هەمانکاتدا خەبات دەکەین بۆ سۆسیالیزمی ئەنتەرناسیونالی. ئێمە داوا لە هەموو ئەو خەڵکانە دەکەین کە ئاشتیخوازن پەیوەستبن بە ڕیزەکانی ئەم تێکۆشانە هاوبەشەوە.

پارتی کرێکارانی سۆسیالیست – یۆنان
پارتی کرێکارانی سۆسیالیستی شۆڕشگێریی – تورکیا
ڕێکخراوی هاوپشتی کرێکاریی – قوبرس
١٦/١٢/٢٠١٩
و. لە ئینگلیزییەوە: ئازاد ئارمان

Socialist Workers Party – Greece (SEK – Sosialistiko Ergatiko Komma) Revolutionary Socialist Workers Party – Turkey (DSİP – Devrimci Sosyalist İşçi Partisi) Workers Solidarity – Cyprus ((Ergatiki Dimokratia

December 16, 2019

کتێبی کۆمەڵێک لە تێکستی گۆرانییەکانی هونەرمەند داریوش

بۆنی گەنم
کۆمەڵێک لە تێکستی گۆرانییەکانی هونەرمەندی ئێرانی بەناوبانگ " داریوش"
ئەکەوێتە بەر دیدی خوێنەر و کتێبخانە کووردییەکان....
وەرگێڕانی لە فارسییەوە : پشکۆ ناکام

لەسەر ئەرکی دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم

بە پینەو پەرۆ دۆخەکە هێور نابێتەوە … ئەحمەد رەجەب

راپەڕینە مەزنەکەی گەلی عێراق پێی خستە سێیەمین مانگ و هەر لە یەکەمین ڕۆژی ئوکتۆبەر{ تشرینی یەکەم} ی 2019 وە تا ئەمڕۆ لە پێناو بنبرکردنی گەندەڵی و نەمانی دەسەڵاتی حزبە ئیسلامییە شیعەکان و بەرزکردنەوەی درۆشمی چاکسازی و گۆڕانکاری سیاسی و ئابوری خۆپیشاندانەکان درێژەیان هەیە و پێش دوو هەفتە سەرۆك وەزیران عادل عەبدولمەهدی ناچارکراو دەستی لە کارکێشایەوەو وابریارە سەرۆك کۆمار بەرهەم ساڵح کەسێك بۆ پۆستی سەرۆك وەزیران دەستنیشان بکات.
بەڵێ ، خۆپیشاندان دژ بە پشکپشکێنە و شێوازی حوکمی تایفەگەری و گەندەڵی و دزیی و بە هەدردانی سامانی گشتی و زۆرانبازی نابەجێ لە پێناو دەسەڵات لەناو رکابەرەکان هەڵگیرساوە لە کاتێکداجەماوەر پراوێز خراوەو خزمەتگوزاری نییەو بارودۆخی ژیان قورسەو بێکاری و هەژاری زۆرەو، جیاوازی لە هاوڵاتیبوون و دادپەروەری کۆمەڵایەتی بووەتە دیاردەو، بە هۆی جەنجاڵی ژیان و شێوازی ژیانی

ناتەندروستەوە خەڵك لە رەفتارەكانی تاقمی حزبە ئیسلامییەكانی شیعە بێزارەو، بە دوای یەكێك ئەگەرێن پۆستی سەرۆك وەزیرانی پێبدرێت ودەستیان ناكەوێت و، بە هەموو شێوەیەك و، بە هەموو پینەو پەرۆو هەموو فرت و فێڵێكەوە تاقمی سەرلێشێواو هەوڵئەدەن بۆ ئەوەی لە سەر دەسەڵاتی وڵات بمێننەوە.

بە هۆی بێ ئومێدی و بار گرانی ژیان و، هەڵسوكەوتی حكومەتەكەی عادل عەبدولمەهدی لە گەڵ خۆپیشاندەران و، تەقەكردنی راستەخۆ و كوشتنی ژمارەیەكی زۆرو ترسناك و برینداركردنی زیاتر لە بیست هەزار خۆپیشاندەرو گرتنی ژمارەیەكی زۆرتر لە گەنجان و پیرو پەككەوتەو بەبێ جیاوازی لە نێوان نێرومێ . پیاوان و ژنان و ئازارو ئەشكەنجەدانیان بڵێسەی ئاگری راپەرینەكەی زیاتر گەش كردو، گەل متمانەی بە حكومەت و پەرلەمان نەماوەو داوا ئەكەن هەرسێ سەرۆكایەتییكە دەست لەكاربكشێننەوەو ئەڵێن كات كوشتن و دواخستنی چارەسەركردنی كێشەكانیش، نیەتی خراپی بەرپرسە باڵاكان ئەسەلمێنێت و، ناتوانن پرسە هەڵپەسێراوەكان چارەسەر بكەن و، داخوازی خۆپیشاندەران جێبەجێ بكەن و ئاواتەكانیان بێننەدی.

سەرانی حزبە ئیسلامییە شیعەكان شڵەژاون و پیش ماوەیەك توانیان كۆبوونەوەیەكی دوانزە حزبی ئەنجام بدەن و، ئەوەی سەیر بوو پارتی و یەكێتی بە فیتی دەرەكی بۆ ئەو كۆبوونەوەیە پەلكێش كران و، كۆبوونەوەكە كرچو كاڵ و بێ سوود بوو، لە هەفتەی رابردوو بە نهێنی هادی عامری لە بلۆكی (فەتح) و فالح فەیاز، راوێژكاری ئاسایشی نیشتمانی، سەرۆكی دەستەی حەشدی شەعبی و سەرۆكی دەزگای ئاسایشی عێراق سەردانی هەولێرو سلێمانی (پارتی و یەكێتی) یان كردو، هەولئەدەن پشتگیری بۆ گەندەڵكاران كۆبكەنەوە بەڵام تا ئێستا شكستیان خواردووەو هیچیان پێ ناكرێ و، دیسانەوە نیازیان وایە یەكێك وەك عادل عەبدولمەهدی بدۆزنەوە و، تا ئێستا بە فێڵ و چەواشەكردن و خوخڵافاندن و بە یارمەتی قاسم سلێمانی و باڵیۆزی ئێران لە بەغدا درێژە بە دەسەڵاتە لەرزۆكە قاودراوەكەیان ئەدەن.

لە پاش گرتن و ئەشكەنجەدان و تەقەكردن و كوشتن و برینداركردن و رفاندنی رۆژنامەنووس و چالاكەوانان و پەرەسەندنی خۆپیشاندانەكان لە بەغداو شارەكانی ناوەراست و خوارووی عێراق و، بڵاوبوونەوەی هەواڵی راپەرینە گەورەكە لە جیهاندا، وڵاتانی زلهێز وەك ئەمریكاو فەرەنساو ئەڵمانیا و بریتانیا و، مەرجەعیەتی (بێگەراوە) ی باڵاو پایەبەرزی شیعەكان پشتگیری لە مافە رەواكانی خۆپیشاندەران ئەكەن بەتایبەت لە پاش قەسابخانەكەی شاری ناسرییەو ئەلخەڵانی و وەسبە لە بەغداو، كوشتنی خەڵك لە كەربەلا بە دەمانچەی پێدەنگ و بەرزبوونەوەی ژمارەی شەهیدان.

سەیرە گەندەڵکاران وەك نوری المالکی کە مووچەی کوردستانی بڕی و لوتبەرزەکەی حەشدی شەعبی هادی العامری و هاوشێوەکانیان باسی چاکسازی ئەکەن و بە فەرمانی ئێران کەسانی نەشیاو بۆ پۆستی سەرۆك وەزیران دەستنیشان ئەکەن و، یەکێك لەو ناوانە گەندەڵکار محەمەد شیاع ئەلسودانییە و، خۆپیشاندەران لە گەڵ بیستنی ناوەکەی وێنەیەکیان لە گۆڕەپانی ئازادی { التحریر} هەڵواسی و لە سەریان نووسیبوو (محەمەد شیاع السودانی) گەندەڵە و هەر زوو ماڵەکەیان لە شاری عمارە (میسان) سووتاند.

گەندەڵکاران و ئێران بە ئاشکەرا بە پینەو پەڕۆ خەریکن هەمان سیناریۆکەی عادل عەبدولمەهدی دووبارە بکەنەوەو، خۆپیشادەران بە راست و رەوان لە دیداریاندا لە گەڵ سەرۆك کومار بەرهەم ساڵح لە گەڵ کەسێکن خۆیان دەستنیشانی بکەن و نایانەوێت ئێران و پەرلەمان خەڵك بۆ پۆستی سەرۆك وەزیران دابنێن و، هەموو لایەك ئەزانێت بەرهەم ساڵح لە ژێر فشاردایە و، پێویستە بوێرانە ناو کەسێکی نیشتمانپەروەرو دەستپاك وگونجاو بێت لە گەڵ خواستی خۆپیشاندەران دەستنیشان بکات.

ئەبێ پارتی دیموکراتی کوردستان و یەکێتی نیشتمانی کوردستان پشتگیری لە گەندەڵکاران نەکەن و، ئەوەش بزانن لە کوردستان حزب و بزوتنەوەو رێکخراوی تر هەیەو، نابێ بەبێ ریکەوتن لە گەڵ ئەو حزب و توێژانە بە فشاری دەرەکی بچنە پاڵ مالکی وعامری و عەبادی و، هاوشێوەکانیان و، جێی راستەقینەی حزبە کوردستانییەکان بەرگرییە لە مافی رەوای خەڵك و نەفرەتکردنە لە خوێنرشتن.

بەرهەم ساڵح لیستێك ناوی لایە بە هیچ شێوەیەك جێی رەزامەندی خۆپیشاندەران نییەو ، هەموو هەوڵێك لەلایەن سەرکردە گەندەڵەکان و ئێران ئەدرێت بۆ ئەوەی یەکێك لەو ناوانە پۆستی سەرۆك وەزیران وەربگرێت و، لیستەکە بریتییە لە : محەمەد شیاع السودانی، ئەسعەد العیدانی و مستەفا الکازمی و،هەروا دوکتۆر بەرهەم ناوی دادوەر { رائید جوحی} لەلایەن خۆپیشاندەرانەوە پێگەیشتووە و، دیارە بەمنزیکانە ناوی پاڵێوراو لەلایەن سەرێککۆمارەوە دیاری ئەکرێت.

16/12/2019

چیـــرۆک بۆ منـــداڵان.. خەوی کوردستان ... رێزا شوان

مـریـــەم کچۆڵەیەکی کـوردی جوانکـــیلە و زیـرەک و رووخـــۆشە، لە نەرویج لەدایکــبووە. دایک و باوکی لە ماڵەوە هەر بە زمانی شیرینی کوردی لەگەڵیدا دەدوێن. بۆیە بە باشی کوردی دەزانێت، لە باخچەی منداڵانیشدا فـێری زمانی نەرویـجی بووە.

پـار مریەم شەش ساڵان بوو، لە بەهاردا لەگەڵ دایک و باوکیدا، بۆ سەردانی بۆ ماوەی سێ هەفـتە هاتنەوە بۆ شاری سلێمانی لە باشووری کوردستان، کە کەسوکـاری دایک و باوکی لەم شارەدان. کەسوکاری دایـــکی و باوکـــی ناسـی. بۆ گەڕان و سـەیرانیش بردیـــان بۆ گەلێ شوێنی کوردستان. مریـەم بە جـوانی دیمەنە جوان و قەشەنگەکـانی کوردســـتان و بە گــوڵ و گـوڵــــزاری جــــوان و بەنخــەشی بەهـــاری کوردســـتان زۆر سەرسام بـــوو.

مـریـــەم ئێستا تەمـەنی حەوت ساڵە، لە پــۆلی یەکـەمی قوتابخانەی بنەڕەتی دایــە.

دایکـی لە مـاڵەوەدا، لە نـــێو خـانـە شووشەییەکـانی رەفتەکـانی چـێشتخانەکەیاندا، کۆمەڵێک شووشەی بچـووکی ریزکـــردوون، کە پـڕن، لە کـاری و لە بەهـاراتی بـریانی و کـفـتە و شفتە و یاپـراغ و جاتـرە بە ناو نەکاو و بیـــبەری تیژ و زەردەچـەوە و چەنـدین ئاڵەت و بەهـاراتی تر.. کە بەتاڵ بوونایە دووبارە پڕی دەکـردنەوە.. لەسەر پارچە کاغەزیش بە کوردی نـاوی یەک بە یەکی بەهـاراتەکـانی نووسـیوون.. ئەوەی کە سەرنجی مـریـەمی راکێشا ئەو شووشەیە بوو، کە دایکی بە جـیا لە نـێو خانـەیەکی رەفـتەکاندا دایـان بوو، لەسەریشی نووسیبوو. مریەم وایدەزانی کە ئەوەش جۆرێکە لە بەهاراتی چـێش، بەڵام نەیبینی کە بە یەک جارێیش دایکی ئەوەی لەو شووشەیە دایە بەکـاربهـێنێت.

مریـەم: دایکە ئەو شووشە بۆ تەنیایە، چ بەهـاراتێکی تێـدایە؟ بۆ بەکـاری ناهـێنیت؟

دایــکی (بە زەردەخەنەیەکی ناسکەوە): مریــەم گیان ئەو شووشەیە خـەوی تێـدایە.

مریــەم (بە پێکەنین و سەرسامییەوە): خـەوی تێـدایە؟!

دایکی: بەڵێ.. خـەوی کوردســتانی تێـدایە.

مریــەم (هـەندێ تر سەری سوڕما): خـەوی کوردستان؟! ئـەی لە نەرویــج خـەو نییە؟

دایکی: بەڵی کچە شیرینەکەم، لێرە و لە هەموو وڵاتێکدا خۆڵ هەیە.
مریەم: کەواتە خۆڵی کوردستانت بۆچییە؟
دایکی: ئەم پرسیارەتم پێخۆشە. مریەم گیان، من و باوکت لە کوردستان لەدایک بووین. لە کوردستان گۆش و پەروەردە بووین و گەورە بووین، هەوای کوردستانمان هەڵمژی، ئاوی کوردستانمان خواردەوە، لە بەروبوومی خاکی کوردستانمان خوارد.
بۆیە کوردستان و هەموو شتێکی کوردستانمان لا پیرۆزە. کوردستان نیشتمانی یەکەمی ئێمەیە، زۆر خۆشمان دەوێ و لامان شیرینە، هەمیشە لە بیرمانە و لە ناو دڵمان دایە.
مریەم: ئەمانە تێگەیشتم، ئەی ئەو خۆڵەی کوردستانتان بۆ لەوێ داناوە؟
دایکی: تا رۆژانە بیبینین و هەمیشە کوردستان لە بیر و خەیاڵ و بەرچاومان بێت.
مریەم: لە ئەمڕۆوە کوردستان نیشتمانی یەکەمی منیشە، خۆشم دەوێت، ئەو خۆڵەشم خۆشدەوێت.
دایکی (لە باوەشی کرد و سی و چوار ماچی کرد): دەمخۆش کچە ژیر و زیرەکم.

رەزا شوان
نەرویج: ٢٠١٩

کورتەنامەی شیعریی .. ڕستی دەهەم … فەتاح حەسەن

دووری، نابێتە مایەی دابڕان
وەلێ بێدەنگی .. با.

رەشەبا زیندووە
ئەی ئەوە نییە لورەی دێت.
دەریا زیندووە

گوێ بۆ شەپۆلەکانی رادێرە
منیش زیندوم
گوێ لە ناڵەی دڵم بگرە

دڵم وا ڕاهێناوە بەبینینی تۆ،
زیکر بکا و حاڵي لێبێ ..
کە، تۆ نەبینم،
زیکری چی و حاڵی چی؟!

ترپەی دڵی من و
تەپڵی دەروێش
هێزی ڕاکێشانی زەوی و مانگە.

ئەلزهایمەر ناخۆش نییە
بەومەرجەی
خۆشەویستەکەت لەبیرنەکەی.

من، ناتوانم کە، پێتبڵێم
خوات لەگەڵبێ بەیەکجاریی.. نا
وەلێ کە، خۆت دەیڵێی
ئای، کە لەپشتەوە جوانی.

هەرکات زانیت
کەسێك هەیە و
لەمن زیاتر خۆشیدەوێیت،
بێ منەت بە، لەبیرمکە.

فەتاح حەسەن
دانیمارك / ڤالبی

2018
.

بێوازی … عارف کوردە

وەڕسم.. وەڕس
ناتوانم مانشێتی ڕۆژنامەکانیش
بخوێنمەوەو
گوێ لە هەواڵەکانیش ناگرم
جیهان خێوەتگەیەکە
بای ڕێکخراوەکان
ونجڕ ونجڕی کردووەو
شەقە شەقیەتی..
لەو فریشتەیەش بێزارم
دوو چرا لەسەر شانیەتی و
دێ بۆ لام و منیش،
دەچمەوە ژێر نوێنەکەم و
نامەوێ بە ئاگابێمەوە
غەریبی،
ل□ تەونی جانجڵۆکەیەکدا
لولی داوم و
خەمەکان دەمکرۆژن و
دەمکەن بە بنێشتی دار□ بەن و
دەمجاون..، خۆ کاڕێژەیان
هیلاک نابێ
ئەوان سیرمەی بێ ڕوویین
نە پێناسەیان هەیە
نە بنەچەو ناسنامە
لە منداڵدانی سیاسەتەوە
لەدایک بوون
ناوکیان بەچەقۆی
گەمەی سەر مێزوو
پێکی شەوانەوە بڕاوە

سلسار بەلا جانگیانا
دێتەخوارێ و
وێنەی شەقامێکی نووستوو
بە تەوێڵیانەوەیەو
مەمە کۆتەیەک لێوەکانی قڵیشاوەو
لەنێو سەرەنویلکدا فڕێدراوەو
کسۆکێک پاسەوانی دەکات
لەترسی دایک و باوکەکان..
بێوازم.. بێواز
دەمەوێ لەم جیهانە پڕوپوچەدا،
لەشەقەی باڵ بدەم.